

MÚLTIDÉZŐ

NAGYATÁD

**A Fegyelmező Zászlóalj
rövid története**

1982. június 1-től 1993. december 30-ig

2011.

MÚLTIDÉZŐ

XXII.

NAGYATÁD

A Fegyelmező Zászlóalj rövid története
1982. június 1-től 1993. december 30-ig

2011.

Bódi Ferenc

Szerkesztette: *Bódi Ferenc* nyá. ezredes

**A kiadvány szerkesztését dokumentumokkal, fényképekkel,
emlékeik elmondásával, tanácsaikkal segítették:**

dr. Csók István ezredes, a kaposvári Katonai Ügyészség vezetője
dr. Bögöly Gyula alezredes, a kaposvári Katonai Ügyészség vezető helyettese
dr. Biszak János hadbíró ezredes
Koósné dr. Vajna Ildikó pszichológus
Fodorné dr. Kovács Éva jogász
Furján Istvánné
Furján István
Fülep István nyá. őrnagy
Nagy Gabriella
Ormai László
Pavlov Ervin tartalékkállományú százados
Rózsás József nyá. mérnök alezredes
Szalai Norbert nyá. őrnagy
Valesis János nyá. alezredes
Varga János nyá. alezredes

A kiadvány nem jelenhetett volna meg:

a Bajtársi Egyesület Nagyatád • Katonai Ügyészség Kaposvár
Kaposvári Megyei Bíróság Katonai Tanácsa • Nagyatádi Városi Televízió
Somogy Takarékszövetkezet Nagyatád • Nagyatádi Nyomda Kft.
Ferrokov Kft. Segesd • Atád-Kenyér Kft. Nagyatád
Piri Gumiszervíz és Kereskedés Kft. Nagyatád
segítségük és támogatásuk nélkül

Kiadó: Nagyatádi Városi Múzeum

Felelős kiadó: Pünkösöd Márton

Készítette: ZPress Bt., Berzence – 500 példányban

Felelős vezető: Kovács Attila

Fegyelmező Zászlóalj rövid története

TARTALOMJEGYZÉK

Visszaemlékezések az 1982. nyarán Nagyatádra diszlokált Fegyelmező Zászlóaljnál eltöltött időről – Bódi Ferenc nyá. ezredes	5
Furján Istvánné volt igazságügyi előadó	13
Katonai büntetés-végrehajtási bíró feladatai, tevékenysége a nagyatádi Fegyelmező Zászlóaljnál – Dr. Biszak János hadbíró ezredes	14
Varga János nyá. alezredes, volt igazgatási alosztályvezető	17
Pavlov Ervin tartalékkállományú százados	20
Visszaemlékezés a Fegyelmező Zászlóalj nagyatádi évtizedére – Koósné dr. Vajna Ildikó pszichológus	22
A Fegyelmező Zászlóalj foglalkoztató üzemei – Ormai László volt üzemvezető	25
A gépjármű technikai szolgálatról és szállítási feladatokról – Szalai Norbert nyá. őrnagy	28
Furján István kinevezett polgári alkalmazott	31
Fodorné dr. Kovács Éva volt igazgatási főelőadó, jogász	31
Szabadidő a Fegyelmező Zászlóaljnál – Valcsics János nyá. alezredes	33
Szabadidő és kulturális tevékenység a Fegyelmező Zászlóaljnál – Fülep István nyá. őrnagy	33
Szoborajándék a nagyatádi Fegyelmező Zászlóalj részére – Bódi Ferenc nyá. ezredes	35
A törökbálinti „zendülők” Nagyatádon – Bódi Ferenc nyá. ezredes	36
Dr. Csók István ezredes visszaemlékezése a kaposvári Katonai Ügyészség vezetői kinevezéséről	39
Dr. Bögöly Gyula alezredes, a kaposvári Katonai Ügyészség vezető helyettesének emlékei a kanadai katonai igazságügyi delegáció Kaposváron és Nagyatádon tett látogatásáról	40
Amerikai katonai bírák Somogyban – Bódi Ferenc nyá. ezredes	43
Nagy Gabriella visszaemlékezései a Fegyelmező Zászlóaljnál eltöltött időről	44
A Fegyelmező Zászlóalj végleges felszámolásáról és a helyőrség parancsnoki teendők átadásáról – Bódi Ferenc nyá. ezredes	46

ELŐSZÓ

Lassan két évtizede, hogy véget ért Nagyatád katonatörténetének egy fejezete; a Fegyelmező Zászlóalj tevékenysége. Hosszú idő, gyorsan szaladó évekkel, sok-sok történéssel, mélyreható változásokkal. Mégis a Múltidéző itt következő lapjain a visszaemlékezők mondataiból érződik, hogy elevenen és életüket meghatározó módon él bennük az az időszak, amikor valamilyen módon kötődtek a Nagyatádi Fegyelmező Zászlóaljhoz. Ezek a visszaemlékezősek, de az egész kötet is úgy mutatja be e katonai alakulat tevékenységét, hogy abból megismerjük a konkrét feladatellátást, annak körülményeit, feltételeit, a szolgálatot; ugyanakkor érezhető személyességgel mondják el, írják le az alakulat vezetői, az ott dolgozók élményeiket – amiből kiderül: nagyon szerették munkájukat, hivatásukat, egységüket.

Nagyatád történetének része a Fegyelmező Zászlóalj története, hozzátartozik városunkhoz. Az ott szolgálatot teljesítők nagyatádiak voltak és maradtak. Elkötelezettek voltak feladatukhoz, szolgálatukhoz, alakulatukhoz és városunkhoz.

Létrehoztak, teremtettek egy katonai egységet, kialakították azt minden vonatkozásában. Megteremtették belső értékrendjét és magatartásformává vált a Fegyelmező Zászlóalj szolgálatában állni.

Az évtizednyi munka, együttlét; a közös sikerek, a nehézségek legyőzése összekovácsolta az ott dolgozó katonákat, polgári alkalmazottakat. Kialakult bennük az összetartozás tudata, ami máig is tart. Ezért is fontos, hogy megismerjük ezt az évtizedet; tanulságait, példáját, eseményeit.

Köszönöm e kötet létrehozóinak, hogy most rögzítésre és megőrzésre került e nagyatádi katonai alakulat története, amely most már nem merül feledésbe. Köszönöm a Fegyelmező Zászlóalj tisztjeinek, polgári alkalmazottainak, katonáinak akkori munkáját, a hivatásuk-feladatuk iránti elkötelezettségüket és a városunknak nyújtott segítségüket. Erejüket és összetartozásukat, akkori közös erőfeszítéseiket visszaigazolja mostani összefogásuk, amelynek eredménye ez a kötet.

Ajánlom olvasásra a Fegyelmező Zászlóalj rövid történetét mindenkinek, aki meg akarja ismerni városunk egy eredményesen tevékenykedő katonai alakulatát, a hivatásuk-szolgálatuk iránt elkötelezett katonák, alkalmazottak munkáját.

Nagyatád, 2011. május 20.

Ormai István
polgármester

Visszaemlékezések az 1982 nyarán Nagyatádra diszlokált Fegyelmező Zászlóaljnál eltöltött időről

Bödi Ferenc nyá. ezredes

1982 nyarán egyik napról a másikra megjelentek a laktanyában általam ismeretlen tisztetek, tiszthelyettesek, polgári alkalmazottak. Velük elsősorban az étkezdében találkoztam, tőlük tudtam meg, természetesen később hivatalosan is, hogy ők a fegyelmező zászlóaljba tartoznak. Akkor még nem gondoltam, hogy hamarosan szorosabb munkakapcsolatba kerülök ezekkel az emberekkel.

Ahogy említettem, 1982 június első napjaiban jött le a zászlóalj Nagyatádra, ekkor én a 69. Harckocsi ezred törzsfőnöke voltam. Így velük közvetlen munkakapcsolatban nem voltam, hiszen a helyőrség parancsnokságot a 3335. Lövészezred látta el, így nekik volt óriási szerepük az ideérkező állomány ellátásában, élelmezésében, gépjárműveinek karbantartásában, illetve az egészségügyi ellátásban stb.

Ahogy utaltam, rá nem gondoltam, de az élet úgy hozta, hogy 1982. október 1-jétől ennek a Fegyelmező Zászlóaljnak lettem a parancsnoka. A legmeghatározóbb esemény, amely az én szolgálati időmet, feladataimat, a Fegyelmező Zászlóalj nagyatádi létezését megszabta, 1982. október 4-én történt.

Október 4-én reggel 9 órakor a Fegyelmező Zászlóaljhoz érkezett Oláh István vezérezredes, vezérkari főnök, aki beszámoltatta az eddigi munkálatokról a Hátországvédelmi Parancsnokság kijelölt parancsnokait, (erről a későbbiekben még részletesen beszélek). Ezen az állománygyűlésen olvasták fel a parancsnokká történő kinevezésemet.

Ennek a beszámoltatásnak az volt a célja, hogy a vezérkarfőnök képet kapjon a Nagyatádra történő diszlokáció óta eltelt időszakról. Természetesen ezen az értekezleten én is részt vettem és őszintén mondom, csak kapkodtam a fejem, mert olyan kifejezéseket, fogalmakat hallottam, melyek számomra teljesen idegenek és újak voltak.

Az első jelentéstevő Fábián mérnökezredes volt. Rövid bevezetője után elmondta, hogy biztosítani kell a speciális őrzés maradéktalan bevezetését és fenntartását. Elmondta, hogy a laktanya 30 éve épült, előtte határőrbázis és a Taranyba diszlokált szovjet lokátorosok laktanyája volt.

A laktanyát mindenekelőtt lakhatóvá kellett tenni, és amit lehetett fel kellett újítani. Ebben az építőmunkában a Magyar Néphadsereg építő alakulatai segítettek különböző műszaki eszközökkel, szakemberekkel és személyi álló-

mánnyal is. Ők voltak az építő alakulatok. Fábíán ezredes legfontosabb feladatnak jelölte meg, hogy a tél beállta előtt minden állománykategóriát be kell költöztetni az épületekbe. Az állomány nagy része ugyanis ebben az időben a későbbi alakulótér és sportpálya területén sátrótáborban lakott. Összefoglalva meghatározta, hogy a foglalkoztató részlegek kivételével 1983. december végéig a laktanya teljes felújításának és építésének be kell fejeződnie.

Ahogy utaltam rá, a munkálatokat a Budapesti Területi Elhelyezési Igazgatóság koordinálta és ellenőrizte. A kaposvári Ingatlanfelügyelő Bizottság a parancs értelmében 3 fő építésvezetőt biztosított az építkezések irányításához az építkezések befejezéséig. Az építőállomány minden esetben 50 fő vagy ennél több, valamelyik építődandártól érkezett parancsnokokkal együtt. Az építés, felújítás irányítását a külön Nagyatádra vezényelt Hortobágyi János alvezredes (a hatvani műszaki dandár állományából) koordinálta. Ő az építkezés befejezéséig Nagyatádon maradt. Kiemelt követelmény volt ebben az időben, hogy külső polgári szervezet csak a szükséges mértékben lehetett bevonni az építkezésbe. Így a munkálatok zömét a 4. számú KAFÉV (Katonai Főépítés Vezetőség) emberi végezték 1982. október 1-jétől.

Fábíán ezredes jelentette a Fegyelmező Zászlóalj építésének további ütemtervét, ezek szerint:

Az I. ütem 1983. június végéig tartott. Itt a fő feladat a hagyományos őrszvédelem megszervezése volt. Az őrség felkészítése az őrszárad állományából, 5 őrtoronyban szolgálatot ellátó örök biztosították a laktanya őrzését. Az őrkatonák szintén Budapest és környékéről lettek idevezényelve. Sötétedéstől világosodásig kutyás őrzéssel egészült ki a laktanya őrzése.

A II. ütem 1983. december 31-éig. Fő feladatai voltak a legénységi (XV. épület) továbbépítése, vasrácsok felszerelése és megerősítése, az épület körvilágításának a kiépítése. Ebben az ütemben kellett végrehajtani a parancsnoki épület földszintjén lévő őrszoba, fogdahelyiségek, magánzárkák építésének befejezését is.

A parancsnokság ebben az időben egy „forfa” barakképületben volt elhelyezve, ideiglenes jelleggel. Az épület fűtését külön telepített konténer gázkazánnal oldottuk meg.

Kiemelt feladat volt az „A” jelű kapuügyeletes szoba, befogadó helyiségek és az Igazgatásrendészeti Alosztály irodáinak további megépítése, a letéti raktár, illetve az irattár kialakítása. A főkapu előtt megépítésre került a személyi és gépjármű zsiliprendszer, melynek működtetését a kapuügyeletes szolgálat látta el.

Ebben az épületben kapott helyet külön bejárattal a saját telefonközpontunk, amely a HM vonalakon túlmenően postai vonalakkal és külön rejtjelző

részleggel is rendelkezett. Ugyancsak ebben az ütemben kezdődtek a különböző raktárak előkészítései (elhelyezési, ruházati, technikai stb.). Folyamatosan korszerűsítésre kerültek a közművek, villany, víz- és csatornahálózat, illetve ekkor telepítették az előzőekben már említett fűtőkonténert is.

Fontos feladat volt a technikai őrzésvédelem kiépítése (a hidraulikus lépesjelző telepítése), erről még majd külön szólok. Folytatódott az úthálózat megépítése, illetve a meglévő utak felújítása, a laktanya körvilágításának kiépítése.

A III. ütem 1984 januárjától kezdődött. Be kellett fejezni az építkezéseket, átalakításokat, kiépült a konyhaépület (főzőrész, legénységi és külön tiszti étkezdeti rész a szükséges raktárak, elszívó berendezés stb.). Megtörtént a konyha gépesítése, feltöltésre került a konyhai személyzet.

A parancsnoki épület első és második emeletén az építkezést be kellett befejezni, itt kapott helyet a parancsnokság és a különböző szolgálati ágak főnökeinek irodái. Kiemelten nagy feladatnak számított a gyengélkedő és a központi fürdőkomplexum megépítése. Be kellett fejezni a raktárak megépítését, ezek megépítése, átvétele után fel kellett tölteni az előírt anyagokkal. Végül, de nem utolsósorban megkezdtük az alakulótér és a sportkombinát kialakítását is.

A IV. ütem 1984 végéig. Be kellett fejezni a kiképzési objektumok kialakítását, a foglalkoztató üzemek beindítását, kiépült az ör gyakorlópálya, a rohampálya, valamint a kutyakiképző pálya. Fábián mérnökezredes jelentése szerint 1982. október 4-én az ütemtervhez képest előbb járnak az őrzésvédelem és a XV. épület felújításában.

Természetesen az ütemterv azért van, hogy attól el lehessen térni. Így történt az most is. Amikor a vezérkari főnök meghallotta, hogy az elítélt állomány, kísérettel ugyan, a nagy laktanya gyengélkedőjére jár orvosi vizsgálatra, azt azonnal megtiltotta. Még ezen az értekezleten utasította a szakembereket, hogy minden felszerelést, műszereket, ami az orvosi szobához, fogorvosi ellátáshoz szükséges, azonnal biztosítani kell.

Orvost, felcsert, segélyhely-parancsnokot a Hátországvédelmi Parancsnokság biztosított. Ez valóban így történt. Nekünk már „csak” az építőállományt kellett átcsoportosítani és biztosítani a gyengélkedő megépítését.

A következő jelentéstevő Harró Béla alezredes volt. Jelentette, hogy a 160 négyzetméteres barakképület elkészült, az itt lévő állomány szeptember 3-áig 9000 munkaórát dolgozott, de az elítélt állomány ekkor még nem dolgozott, csak tengett, lengett. A vasbetonkerítés teljes egészében elkészült, ennek a hossza mintegy 1500 m. A kerítés felett öt soros szögesdrót lett kihúzva, melynek a tartókonzola a laktanya felé hajlott. A biztonság további növelése

érdekében ezeket a vaskonzolokat a hajlításnál kb. 30 kg-os súly elbírására legyengítettük (ezt már mi találtuk ki), abból kiindulva, hogy minden szökni akaró elítélt biztos van 30 kilós. Ugyancsak a laktanya területére volt tervezve az új helyőrségi lőszeraktár, ez Harró alezredes jelentésében szerepelt is. Itt adta ki a parancsot Oláh István vezérkari főnök, hogy itt nem épülhet lőszeraktár. Megjegyzem, máshol sem épült a későbbiekben sem.

A következő jelentéstevő Gellén ezredes volt, aki jelentette, hogy az első ütemben elkészült a laktanya teljes bekerítése betonkerítéssel, illetve a laktanyán belül drótkerítéssel lett elzárva. Megállapította, hogy öt őrtorony elegendő a kiegészítő intézkedésekkel a minimális őrséshez, azonban a második ütemben ki kellett építeni a hidraulikus lépésjelző rendszert. Ez a lépésjelző rendszer 14 szakaszra osztja a kb. 1500 méteres nyomsávot, melynek szélessége 60 és 110 méter között változott. A 14 szakasz kétszer kettő darab fényszóróval mint kiegészítő berendezéssel lett felszerelve, amely a behatolás esetén megvilágította a behatolás területét. Amint azt az előzőkben említettem 4 őrkutya éjjel szolgált. A kiemelt veszélyes részeken, mintegy 80-100 m-es futódróton mozogtak. Ez a rendszer 1983 október végére teljesen elkészült.

Az akkori korszerű követelményeknek megfelelő URH jelzőrendszer telepítésre került az őrszárad és a változó állományú század között. A két állományt vasajtó zárta el egymástól, a riasztórendszer az esetleges jelzéseit az ügyeletes tisztszobára küldte. A tervezett egy-négy infrakapu helyett mikrohullámú fedővédelem épült, amely irányhelyesen jelez, és ebben az ütemben teljes egészében befejeződik a laktanya és az épületek megvilágítása.

A harmadik ütemben a fegyverszobát és a telefonközpontot is betörésjelzővel kellett ellátni, ezek jelzéseit szintén az ÜTI szobára, illetve az őrparancsnokhoz jelezték. A laktanya őrséget Gellén ezredes I-es kategóriájú őrségnek minősítette. (Ezt a volt katonák tudják, hogy mit jelent)

A szolgálatokat a változó állományú századoknál is meg kellett szervezni a saját állományunkból, ők alegység ügyeletest és helyetteset adtak, megkezdődött az elítélt állomány dolgoztatása, természetesen megfelelő felügyelet mellett.

Itt intézkedett a vezérkari főnök a nagyatádi rendőrkapitánysággal, a nagykanizsai határőrkerület parancsnokával, illetve a berzencei határőrőrs parancsnokával, valamint a munkásőrség parancsnokával való együttműködés kidolgozására, hogy az esetleges szökések utáni felkutatásban ki milyen csoportban és mikortól vegyen részt, hány fővel és milyen technikai eszközökkel.

1982 októberéig egy szökés történt, egy kidőlt fán másztak ki az elítéltek a laktanyán kívülre, a kutyák nem lettek felállítva ezen az éjszakán. Nevezettek

Taranyban sört vettek, de nem fizettek, biciklit loptak, és be akarták hozni a sört a laktanyába a haveroknak, azonban a kocsmáros jelzésére a rendőrség és a katonai rendészet az illetőket elkapta, és természetesen behozták őket a laktanyába, ahol elzárták, majd újabb büntetést kaptak.

A Fegyelmező Zászlóalj parancsnoka Keresztes János alezredes 1982. június 9-én jött először Nagyatádra és kapcsolódott be a zászlóalj munkájába. Ebben az időben az állomány étkeztetését a 3335 laktanya parancsnokság biztosította. A létszámra leigényelt ételeket éthordókban szállították át a laktanyába, ahol először az őrszázad és az építők, majd az elítélt állomány étkezett. Ez maga meghatározta, hogy milyen minőségű étkezést kaphatott az elítélt állomány ebben az időben. Az állomány hangulata és a fegyelmi helyzete ebben az időben lényegesen romlott. Az itt szolgálatot teljesítő tisztek, tiszthelyettesek zöme nem fogadta el a nagyatádi helyet. Minden hét végén busz szállította őket Budapestre és vissza, így csak annyi ember maradt a laktanyában a szolgálat ellátására, amely feltétlenül szükséges volt.

A városban ebben az időben összesen 6 fő tisztt, tiszthelyettes és 5 fő maradt az építőállományból.

Lényegesen lazult a fegyelem, felerősödött az italozás, mely rányomta a bélyegét az egész tevékenységükre.

Az elítélt állomány 10-15%-a, Keresztes alezredes jelentése alapján többszörösen büntetett volt. A fogda csak szükségszerűen üzemelt, sőt egy időben szintén a nagy laktanyába kellett átkísérni a fenyített embereket. Ez megint sok problémát vetett fel.

Az elítéltek között több volt a hangadó, nemegyszer negatívan tudták befolyásolni a szolgálatokat. Ebben az időszakban semmilyen kiképzés nem folyt, sőt az elítélt állomány sem dolgozott, mivel nem volt a megfelelő felügyeletük megszervezve, amint azt az előzőekben jeleztem.

Keresztes János alezredes jelentéséből egyértelműen kitűnt, hogy milyen helyzet uralkodott a Fegyelmező Zászlóaljban a jelentés időpontjában, nekem pedig máris adódott a legfontosabb feladat munkatársaimmal együtt, a rendcsinálás.

Keresztes János parancsnoksága alatt megkezdődött a kapcsolatfelvétel a kaposvári Katonai Bírósággal és Katonai Ügyészséggel, melyet én folytattam tovább.

Jelentést tett még ezen az értekezleten Ádám ezredes, a Politikai osztály vezetője, aki tájékoztatást adott az ideköltöző tisztt, tiszthelyettes és esetleges polgári állomány lakással történő ellátására, illetve a várható munkahelyekre is, valamint a gyermekek elhelyezésére vonatkozóan.

Amint azt már a fentiekben jeleztem, a változó állomány beszolgáltatását kellett elsősorban rendbe tenni, megszigorítani a fegyelmet és folyamatosan követelményt támasztani az elitált állomány felé. Az elitált állománynak hasznos elfoglaltságot kellett találni, ezt az építési munkálatok során könnyű volt megtenni.

Az állandó állomány (örkatonák, kiemelten a gépkocsivezetők) Budapestről és környékéről kerültek Nagyatádra. A gépkocsivezetőknél az volt az elsődleges szempont, hogy mind a rabszállító autók vezetői, mind a parancsnoki gépkocsivezető budapesti helyismerettel rendelkezzenek, mivel sokszor mentünk a fővárosba különböző tárgyalásokra, illetve parancsnoki eligazításra jártam, volt olyan hét, hogy kétszer is, de havonta kettő, három alkalommal biztos.

Nagy segítség volt az, hogy 1983 februárjától már Somogyból, Zalából és Baranyából válogathattunk bevonuló katonákat a vezérkari főnök parancsának megfelelően. Hozzánk vonultak be, itt történt az alapkiképzésük majd az eskütételük is.

Az értekezlet végén Darányi Miklós vezérőrnagy Hátországvédelmi Parancsnok meghatározta a legfontosabb feladatokat. Elsősorban a személyi feltételeket kellett megteremteni. Lehetőséget kért a vezérkari főnöktől az állománytábla módosítására, melyet engedélyezett is Oláh vezérezredes. Meghatározta a munkálatok átütemezését, illetve a rend és fegyelem megszilárdítását, az italozás visszaszorítását.

Ebben az időben az őrszázad szolgálatellátását nem megfelelőnek értékelte a Hátországvédelmi Parancsnokság. Ez számomra, mint újonnan kinevezett parancsnok számára felfoghatatlan volt, mert az addig tisztí állományban töltött 18 évem alatt ilyen még nem tapasztaltam. Az őrszázad parancsnokai jöttek-mentek, illetve nem is voltak meg a szakaszparancsnokaik, és a meglévők sem a legrátermettebbek voltak.

Az első igazán olyan parancsnok, aki az előjárók és az én elképzelésemnek megfelelt és valóban követelményt támasztott, de nemcsak követelményt támasztott, hanem oktatott és nevelte is az őrállományt, Pavlov Ervin főhadnagy volt. 1985-1986 között Harcos János látta el az őrszázad parancsnoki besorozást, majd 1986-ban Tóth Sándor alhadnagy, 1986-1990-ig Szalai Norbert hadnagy majd 1991-től Harasztia István főhadnagy.

Valójában az őrszázad állományának fegyelmi helyzete attól az időtől javult, miután a bevonulástól kezdve mi irányítottuk (kezdetben a lövészezreddel együtt, majd önállóan) ezeknek a katonáknak az alapkiképzést, a katonai esküre való felkészülést. A katonai eskük alapvetően a laktanyán belül voltak, hol az alakulótéren, hol a legénységi étkezdében. Volt olyan időszak, éppen a

3 x 8 hónapos kiképzési rendszer, majd a 6 hónapos kiképzési rendszer bevezetése után, hogy egy évben többször is volt katonai eskü. A legutolsó katonai esküre 1993 március 13-án a tiszti klubban és az Aradi utcában került sor.

Akkor már tudtuk, hogy a Fegyelmező Zászlóalj az év végére teljes egészében megszűnik.

A katonák felkészítése az őrszolgálaton túlmenően speciális volt, mivel sokszor részt vettek fogolykísérésben is. Így a felkészítésük a fogolykísérőkkel együtt történt, amely szintén speciális feladat volt.

A mai napig jó szívvel gondolok, illetve gondolunk vissza azokra a nagyatádi és környékbeli katonákra, akikkel együtt szolgáltunk, Borsos Zoli és Gábor, Ceglédi Lacika, Leszko Attila és Misi, Herskovics Tamás, Lányi Tamás, Lovko Tamás és Misi, Piri Attila, a Szakonyi testvérek, Szabó ikrek, Vránics Feri (ő később a vőm lett), Tokai Ferenc és Attila, Melles Zoltán, Basa Laci, Rajcsányi Kázmér, Tulézi József, Pintér Norbert és még sokan mások. Valóban a teljesség igénye nélkül és elnézést kérek a többiektől.

A jelentések megtétele után egy rövid ebéd következett, majd folytatódott a program, melynek lényege, hogy Oláh István vezérezredes, Darányi Miklós vezérőrnagy, Ádám Béla ezredes és én találkoztunk a város párt és közigazgatási vezetőivel. Ezen a találkozón Oláh vezérezredes elmondta, hogy a fegyelmező zászlóalj akkor működik jól, ha a város lakossága nem tudja, hogy itt van. Ez magyarrá fordítva annyit jelentett, hogy mi a kerítésen belül végeztük a feladatainkat és a beszállítókon kívül mások nem igazán tudtak az ittlétünkről. A vezérkari főnök bemutatott a város vezetőinek és kérte, hogy segítsék és támogassák a munkámat, melyről elmondhatom, hogy ez maradéktalanul meg is valósult. A vezérkari főnök tájékoztatójában elhangzott a fegyelmező zászlóaljra vonatkozó speciális feladatok, mi az alakulat rendeltetése, stb. Szó esett a rezsim és egyéb szükséges intézkedésekről. Elmondta, hogy a legfőbb nevelési cél az elítélt állomány munkával és munkára történő nevelése és visszavezetésük a társadalomba.

Azt elmondhatom, hogy minden feladat új volt, új kihívások, megpróbáltatások, melynek mindannyian igyekeztünk maradéktalanul megfelelni. Ugyanakkor mindannyian tanultuk a büntetés-végrehajtási szakmát, mivel ilyen tapasztalata egyikünknek sem volt. Ebben nagy segítséget kaptunk a vezérkari főnöktől, aki utasította a feletteseinket, hogy szervezzék meg a különböző polgári büntetés-végrehajtási intézmények látogatását. Ezek a látogatások egy-egy intézményben kettő, három napot jelentettek. Megismertük a büntetés-végrehajtási intézmények működési rendjét, azok házirendjét, és amit lehetett beépítettük a fegyelmező zászlóalj mindennapi életébe. Nagyon jó tapasztalatokat szereztünk a napi problémák kezelésében, a nevelőmunka sajátosságai

területén, illetve a különböző fegyelmező eszközök alkalmazásában. Képet kaphattunk egy beállt büntetés–végrehajtási intézet munkájáról.

Helyettesemmel, vagy éppen a szakmai vezetőkkel együtt jártam szinte az ország minden büntetés–végrehajtási intézetében.

Ugyancsak ezen a délutáni beszélgetésen került terítékre a személyi feltételek megteremtése, a tiszti és tiszthelyettesi állomány feltöltésére történő intézkedés. Oláh vezérezredes elmondta, hogy minden tisztnek, tiszthelyettesnek a helyőrségben kell laknia, hogy bármikor mozgósíthatóak legyenek a feladatok érdekében.

A polgári büntetés–végrehajtási intézetek látogatása során kiemelt figyelmet fordítottunk a majdan kialakításra kerülő bádogos, lakatos és asztalos üzem működésére, a különböző bérezésekre, elszámolásokra és egyéb területekre. Erről a későbbiek során még részletesen szó lesz.

Furján Istvánné volt igazságügyi előadó

Az 1980-as évek elején, az első fecskék között kezdtem. Megismertem a városunkba diszlokált parancsnokságot. Keresztes alezredes úr (akkor még elvtárs) a parancsnok közvetlen, komoly emberismerettel rendelkező ember volt. Jó szándékkal fogadott bennünket, engem, mint igazságügyi előadót. Nagy alázattal és tisztelettel tanultam a Budapestről érkezett igazságügyi fő-tisztól, Zolyka századostól.

A feladat nagyon egyszerűnek bizonyult, hiszen csak ítéleteket láttam, olvastam, számoltam a lejáratí időt, vártam és indítottam az érkezőket, az elítélt kiskatonákat. Az én olvasatomban, ezek gyerekek voltak, mert a nagy fiam ebben az időben kezdte el tanulmányait a katonai pályán. Utólag már sok esetben megfordult a fejemben, hogy akár a fiam is kerülhetett volna ilyen helyzetbe....

Néhai Almásiné, dr.Töröcsik Anna (mindenki Anna nénije) pszichológus szakmailag, emberileg teljes mértékben segítséget nyújtott nekünk. A sors nagy ajándéka volt az ő ittléte. Nemrégiben hunyt el, haláláig jó barátság kötött össze bennünket. Koósné dr. Vajna Ildikó szintén felvállalt bennünket szakmai dolgokban, ami a munkánkra, teljesítményünkre nagyon jó hatással volt. Mire a nagyatádi parancsnokság átvette az objektumot, tapasztalataink, ismereteink, tudásunk bővült. Sok érdekes, kellemes kis momentum megmaradt.

Az új vezetéssel szintén nagyon jó kapcsolatot sikerült kialakítani. Bödi alezredes úr embersége, nagyvonalúsága sok-sok problémát megoldott. Va-

gánysága, rátermettsége vonzotta az emberek jóindulatát. Az elítélt állomány nagyon tisztelte és felnézett rá, mint emberre. Később az alosztályvezető, Rózsás mérnök. alezredes úr szintén szakmai szinten mélyítette a jó kapcsolatot a katonai bíróságokkal, katonai ügyészségekkel. Ennek köszönhetően szint rendkívüli esemény nem is volt.

Itt szeretnék megemlíteni egy érdekes dolgot. Volt egy Szarka nevű elítéltünk, aki felmászott a kazán kéményére és közölte, hogy csak Bődi alezredest fogadja el probléma megoldónak. Ebből maradt az anekdota, hogy a Szarka fészket rakott a kéményre. Bődi úr korrekt módon lerendezte az ügyet.

A városban nem volt észlelhető, hogy ez az alakulat tulajdonképpen nem egy átlagos alakulat, mert kifele bajt senkinek nem okozott. Aztán, ahogy lenni szokott egyszer ennek is vége lett, legnagyobb sajnálatunkra. Csak a szépre emlékezünk. Voltak Józsik, Zsoltik, Attilák, Istvánok, Károlyok...

Még a kezdeti időszakban volt egy olyan esetünk, amikor a keddi körjáratl hoztak egy kiskatonát, akinek szombaton lett volna az esküvője. Várandós menyasszonya és az egész népes lakodalom várta, a katona meg jött hozzánk az ítélettel. Ez az ember hazament az esküvőjére, a parancsnok úr jóvoltából. Nem mondok sokat, csak annyit, hogy úgy érzem ezzel ennek az embernek az életét is megmentettük.

Tudom, sok elítélt úgy emlékszik Nagyatádra, mint katonaideje egyik állomására, kitűnőre minősített parancsnoki gárdájára.

A katonai büntetés-végrehajtási bíró feladatai, tevékenysége a nagyatádi Fegyelmező Zászlóaljnál

Dr. Biszak János hadbíró ezredes

Az 1949. évi XX. törvény, az Alkotmány határozza meg a hatalmi ágak szétválasztását. Az alkotmány szerint három hatalmi ág létezik, úgymint törvényhozói, végrehajtói és bírói.

A bírói hatalmi ág fő funkciója az ítélezés, ezen belül a büntető ítélezés és a hozzátartozó egyéb, a büntetések végrehajtásával összefüggő feladatok. A bíróságok ezen tevékenységét alapvetően két jogszabály határozza meg, a Büntető Törvénykönyv és a Büntetőeljárás törvény.

A nagyatádi Fegyelmező Zászlóalj fennállása alatt a bíróságok az ítéleteiket az akkor hatályos 1978. évi IV. törvény alapján hozták meg. A szabadságvesztések kiszabását lényegében a törvény 40. és 41. §-a határozta meg. Főszabály szerint a szabadságvesztés életfogytig vagy határozott ideig tart. Határozott

ideig tartó szabadságvesztés legrövidebb tartama három hónap, leghosszabb tartama tizenöt év, halmazati vagy összbüntetés esetén húsz év. (Btk. 40. §. (1) bekezdése) A szabadságvesztést büntetés-végrehajtási intézetben, fegyház, börtön vagy fogház fokozatban kell végrehajtani (Btk. 41. §. (1) bekezdés.)

A Büntető Törvénykönyv speciálisan szabályozta a katonákra vonatkozóan a szabadságvesztés végrehajtását fegyelmező zászlóaljban, illetve katonai fogdában. Ha az elítélt a szolgálatban megtartható volt, fegyelmező zászlóaljban kellett végrehajtani a sorállományú katonára büntett vagy visszaesőként elkövetett vétség miatt kiszabott 2 évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést, továbbá a 6 hónapnál hosszabb, de a 2 évet meg nem haladó tartamú vétség miatt kiszabott szabadságvesztést.

Az 1979. évi II. törvényerejű rendelet felhatalmazása alapján született meg az 1/1979. (VIII.25.) HM-IM együttes rendelet a katonák szabadságvesztésének, előzetes letartóztatásának és pártfogó felügyeletének végrehajtásáról szóló szabály. Ennek lényege szerint a fegyelmező zászlóaljban, illetőleg katonai fogdában végrehajtandó szabadságvesztést a kijelölt büntetés-végrehajtási intézet a katonai bíróság rendelkezése alapján hajtja végre. A katonai büntetés-végrehajtási intézet feladta az elítélt fegyelmezett katonává nevelésének elősegítése.

E jogszabály szabályozta többek között a feltételes szabadságra bocsátást. Ennek értelmében a katonai büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka a feltételes szabadságra bocsátás esedékességi napja előtt legalább 30 nappal írásban előterjesztést tesz a területileg illetékes katonai bírósághoz a feltételes szabadságra bocsátás, vagy annak mellőzése kérdésében.

Ezen előterjesztésben a parancsnok véleményt nyilvánít arról, hogy a büntetés elérte-e célját. Indítványt tehet az intézet parancsnoka arra is, hogy a fegyelmező zászlóaljban börtön fokozat helyett fogház fokozat kijelölésére kerüljön sor, ha az elítélt folyamatosan kifogástalanul teljesíti kötelezettségét. Fogház fokozat helyett börtön fokozat kijelölésre akkor lehet előterjesztést tenni, ha az elítéltre a katonai szolgálati rend és fegyelem, valamint a büntetés-végrehajtás rendjének ismételt és súlyos megzavarása miatt fegyelmi fenytést szabtak ki. A katonai büntetés végrehajtási bíró a nagyatádi fegyelmező zászlóalj parancsnoka részéről ilyen tartalmú indítványt nem kapott.

A Kaposvári Katonai Bíróság büntetés-végrehajtási bírója 1983-1993 végéig látott el büntetés-végrehajtási feladatokat. Legtöbb esetben feltételes szabadságáról, néhány esetben enyhébb fokozat kijelöléséről döntött.

Megállapítható, hogy a fegyelmező zászlóalj a katonai bíróságnak előkészített, megalapozott indítványokat tett. Az előterjesztések előtt az intézeti

tanács az egyes ügyeket részletesen megvizsgálta, s ezt követően került sor a parancsnok által az előterjesztés megtételére.

A katonai bíróság minden hónapban meghallgatást tartott a feltételes szabadságra bocsátás ügyében. Néhányszor előfordult, hogy rendkívüli meghallgatást is kellett tartani, amikor a fegyelmező zászlóaljba az elítélt ügy érkezett, hogy már esedékes volt feltételes szabadságra bocsátása.

A katonai bíróságnak megküldött iratok tartalmazták az I. és II. fokú ítéleteket, a századparancsnokok minősítését az elítéltre vonatkozóan, a dicséretet és fenytések lapját, az intézeti tanács véleményét, valamint a parancsnok indítványát.

A bírósági meghallgatásokon állandó jelleggel részt vett az igazgatási osztályvezető vagy a nevelő, továbbá a két századparancsnok. Főleg a századparancsnokoknak volt lehetősége arra, hogy az elítélt magatartásáról az intézeti tanács és a bírói meghallgatás közti időről nyilatkozzanak, hogy esetlegesen az elítélt magatartásában bármiféle változás állt-e be. Ezen véleményeket a büntetés-végrehajtási bíró figyelembe vette, és erre tekintettel néhány esetben az írásos indítványtól eltérően engedélyezte a feltételes szabadságot, vagy abból az elítéltet kizárta.

Megjegyzésre érdemes, egy alkalommal fordult elő, hogy egy elítélt kijelentette, hogy nem kíván feltételesen szabadulni. Ezen döntését azzal indokolta, hogy ismeri önmagát, a büntetés-végrehajtási bíró kioktatását, a feltételes szabadságra vonatkozó szabályokat megértette, de úgy gondolja, hogy nem bízik magában, egy éven belül attól tart, hogy ismételen elítélésére fog sor kerülni.

A büntetés-végrehajtási bíró ennek ellenére az elítéltet feltételes szabadságra bocsátotta. Többet a büntetés-végrehajtási bíró az elítélttel nem találkozott, tehát fegyelmező zászlóaljban végrehajtandó szabadságvesztésre biztosan nem ítélték el.

Egy időben szokássá vált leszerelési zászlók, illetve obsitok készítése. Ezekért az elítélteket – főleg a zászlóért, mert azt lepedőkből készítették – fegyelmileg felelősségre vonták. Mint fenytést a büntetés-végrehajtási bíró a feltételes meghallgatáson figyelembe vette, azonban, önmagában csak ezért – ha más fenytése nem volt –, a feltételes szabadságból nem zárta ki.

A katonai bíróság az elítéltnak az intézetbe való beilleszkedéséről, az ottani magatartásáról, az általa elkövetett bűncselekményhez való hozzáállásáról részletes meghallgatást tartott. Bár a bíróságnak rendelkezésére állt az I. és II. fokú ítélet, annak csupán a tényállását vizsgálta. Nem vizsgálta, hogy az elítélt addig milyen előéletet tanúsított, milyen volt a sorkatonai szolgálata. Ezt tette

azért, mert a fenti körülményeket az első, illetve a másodfokú bíróság a büntetés kiszabásánál értékelte.

Rövid áttekintés a katonai büntetés-végrehajtás területéről

Varga János nyá. alezredes, igazgatási alosztályvezető

Ez a rész nem a teljesség igényével készült, hanem azzal, hogy aki ezt elolvassa, képet kapjon a katonai büntetés-végrehajtás egyik intézményének, a Fegyelmező Zászlóaljnak a jogszabályi háttéréről és a büntetés-végrehajtással kapcsolatos működési rendjéről.

A szocialista társadalmi viszonyok idején a Magyar Néphadsereg (később Magyar Honvédség) keretén belül két speciális jellegű büntetés-végrehajtási intézet működött, nevezetesen a Katonai Fogda Budapest székhellyel és a Fegyelmező Zászlóalj, előbb Rákospalota, majd később Nagyatád székhellyel, illetve helyőrségben. A Fegyelmező Zászlóaljat a köztudatban sokan futkosóként emlegették, megjegyezni kívánom, teljesen alaptalanul. Mindegyik katonai büntetés végrehajtási intézet működését a kor társadalmának sajátos viszonyai, ezen belül a hadsereg, illetve a fegyveres erők és testületek különös jellege tette szükségessé.

A katonai büntetés-végrehajtás szükségességét különös súllyal indokolta a nagy létszámú tömeghadsereg jellegéből adódó olyan sajátos társadalmi viszony, illetve tartalmi forma, amely a fegyveres erőket és testületeket a működésük során jellemezte. Ebben az esetben gondolok elsősorban az előbb említett szervezetekben szolgálatot teljesítő hivatásos, továbbszolgáló, sor- és tartalékos állományra, továbbá a katonai főiskolák és tiszthelyettes iskolák hallgatói állományára, illetve azok különös és sajátos munkakörülményeikből adódó kötöttségükre, leterheltségükre.

A bírói hatalmi ág fő funkciója az ítélezés, ezen belül a büntető ítélezés és a hozzátartozó egyéb, a büntetések végrehajtásával összefüggő feladatok. A bíróságok ezen tevékenységét alapvetően két jogszabály határozza meg, a Büntető Törvénykönyv és a Büntetőeljárás törvény.

A módosított 1949. évi XX. tv. az alkotmányról az átlag állampolgárokat a jogaikban csak kivételes esetekben (háború, rendkívüli szükségállapot esetén) korlátozta, addig a fegyveres erők és testületek tagjait már béke idején is.

Ennek mintegy ellensúlyozására a kor jogalkotói jogszabályilag intézkedtek a szolgálati és munkaviszony területén, így különösen a büntetőjog vonatkozásában. Erre azért volt szükség, mert a katona a sajátos életviszonyok

között szándékosan, vagy gondatlanul olyan bűncselekményeket követhetett el, amelyeket úgynevezett polgári viszonyok között lehetetlen volt elkövetni, mert e vonatkozásban katonákra külön rendelkezések vonatkoztak.

Igen súlyos volt az a lehetőség is, hogy bizonyos bűncselekmény elkövetése esetén a katonával szemben halálbüntetés már 20. évének betöltése előtt is végrehajtható volt, ha a 18. életévét betöltötte, míg polgári személy esetében csak akkor, ha a 20. évét betöltötte.

Tekintettel arra, hogy a fegyelmező zászlóaljban végrehajtandó szabadságvesztés az előzőekben említett törvényekben meghatározottak alapján csak sorállományú katonával szemben hajtható végre (ide kell érteni az akkor még meglévő BM Határőrség sorállományú tagjait is), a továbbiakban ezzel kívánok foglalkozni.

A büntetést, amelyet fegyelmező zászlóaljban kellett végrehajtani, csak katonai bíróság szabhatta ki, ha annak törvényi feltételei fenn álltak. Az adott ügyben eljáró katonai bíróság minden esetben megvizsgálta, hogy a büntetőeljárás alá vont személy a katonai szolgálatban megtartható-e. Amennyiben igen, úgy fegyelmező zászlóaljban kellett végrehajtani a sorállományú katonára kiszabott két évet meg nem haladó tartamú, de hat hónapnál hosszabb tartamú szabadságvesztést. A szabadságvesztés végrehajtási fokozata szempontjából a fegyelmező zászlóaljban végrehajtandó szabadságvesztések fogház, illetve börtön fokozatúak voltak. Megjegyezni kívánom, ha a büntetés ideje alatt a katonai szolgálati viszonya megszűnt, úgy a hátralévő részét polgári fegyelmezésben, fogházban vagy börtönben kellett végrehajtani.

Azt, hogy mely büntetési fokozatban történjen a büntetés végrehajtása, arról a katonai bíróság az illetővel szemben kiszabott ítéletében rendelkezett.

A katonai büntetés-végrehajtási intézetben elrendelt büntetés végrehajtása esetében a katonai bíróság minden esetben rendelkezett arról, hogy az illető személyt előzetesen mentesíti a büntetett előélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól.

Tekintettel arra, hogy a katonai büntetés-végrehajtási intézetben elítélt katonai szolgálati viszonya arra az időre, amíg a szabadságvesztését töltötte fennállt, ezért egy esetleges szökése esetén sem valósíthatta meg fogolyszökés büntetést, ami egyébként igen súlyos bűncselekményi kategória.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy általános szabályként a fegyelmező zászlóaljban, mint katonai büntetés-végrehajtási intézetben eltöltött idő annak ellenére sem számított be a katonai szolgálat idejébe, hogy az illető személy katonai szolgálati viszonya egész idő alatt fennállt. Kivételes esetben a Magyar Néphadsereg – később Magyar Honvédség – vezérkari főnöke ettől eltekinthetett, és részben vagy egészben beszámítani rendelkezett a fegyelmező

zászlóaljban eltöltött időt a sorkatonai szolgálatba. Ez minden esetben egyéni kérelemre történt.

A fegyelmező zászlóaljban az elítélt katonák fegyveres szolgálatot nem láthattak el, külön fegyvernemi jelzés nélküli katonai formaruhát, illetve bizonyos esetekben fekete munkaruhát viseltek, rendfokozatot nem viselhettek.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy az elítélt katonák a büntetésüket szokványos, de zárt, úgynevezett katonai körletekben töltötték, és nem zárka rendszerben. Állandó felügyelet alatt álltak és - a polgári büntetés-végrehajtási intézetektől eltérően -, az úgynevezett bűnözői keménymagtól el voltak különítve.

A termelőmunkában részt vevő állomány a végzett munka arányában jutásban részesült. Így a jó magaviseletű elítéltek büntetésük bizonyos hányadának kitöltése után kedvezményben, pl. alacsonyabb büntetés-végrehajtási fokozatba sorolás, börtön fokozatban hátralévő büntetése egynegyed részének, fogház fokozatban a hátralévő büntetése egyharmad részének elengedésében részesülhettek. Az elítéltekkel történő foglalkozásokat a parancsnoki állomány és a nevelési állományba tartozó tisztek és tiszthelyettesek végezték.

A Kaposvári Katonai Bíróság büntetés végrehajtási bírója 1983-tól 1993 végéig látott el büntetés-végrehajtási feladatokat. Legtöbb esetben feltételes szabadságról, néhány esetben enyhébb fokozat kijelöléséről döntött.

A katonai bíróság minden hónapban meghallgatást tartott a feltételes szabadságra bocsátás ügyében. Néhányszor előfordult, hogy rendkívüli meghallgatást is kellett tartani, amikor a fegyelmező zászlóaljba az elítélt úgy érkezett, hogy már esedékes volt feltételes szabadságra bocsátása.

A katonai bíróságnak megküldött iratok tartalmazták az I. és II. fokú ítéleteket, a századparancsnokok minősítését az elítéltre vonatkozóan, a dicséretet és fenyítések lapját, az intézeti tanács véleményét, valamint a parancsnok indítványát.

A fogva tartás ideje alatt a hozzátartozóikkal, illetve az általuk megjelölt személyekkel a személyes és más jellegű kapcsolattartásuk biztosítva volt. Csomagot kaphattak korlátozott keretek között, a büntetés-végrehajtási szabályzat ide vonatkozó pontjai alapján dicséretben és jutalomban részesülhettek, melyek elősegítették a későbbi kedvezőbb elbírálásokat.

A Kaposvári Katonai Bíróság „Feltételes szabadságra bocsátási ügyek és a feltételes szabadságra bocsátottak pártfogó felügyelete elrendelésének ügykönyve” az alábbi adatokat tartalmazza:

Évek	Feltételes szabadságra bocsátási ügyek	A bíróság a feltételes szabadságra bocsátást mellőzte	Feltételes szabadságra bocsátottak pártfogó felügyeletének elrendelése
1983	251	8	2
1984	239	10	1
1985	229	16	-
1986	236	13	-
1987	237	14	-
1988	207	23	-
1989	166	15	-
1990	58	3	-
1991	80	18	-
1992	76	11	-
1993	27	3	-

Pavlov Ervin tartalékállományú százados visszaemlékezései

1983. február 1-jén kerültem az MN. FEZ-hoz. a változó állományú század 1. szakaszparancsnoki beosztásába. Ideérkezésem után a hivatásos állomány közösségébe sikerült beilleszkednem, az állomány egy részét már ismertem (Turcsányi Gábor, Mészáros János, Ábrahám Gyula). Az elítélt állomány előtt a tekintélyemet sikerült kivívni, egyrészt azzal, hogy észrevették, hogy nem félek tőlük, másrészt megpróbáltam az arra méltóan viselkedőknek elviselhetőbbé tenni az ittlétet.

Az első egy-két évben a laktanya, illetve a körletetek kialakítása, átépítése, biztonsági berendezések telepítése (rácsok, nyomsáv stb.) építéséhez biztosítottam az elítélt állományt. Az építkezések alkalmával akadt jó pár probléma is, ugyanis a Katonai Építés Vezetőség (KAÉV) és Katonai Főépítés Vezetőségtől (KAFÉV) vezényelt állomány, akik szintén a laktanyában dolgoztak, folyamatosan hordták be az italt az elítélt állomány részére is. Ebből kisebb-nagyobb konfliktusok adódtak, jó pár magánélzárás lett kiszabva leittasodás miatt.

Az építkezés, felújítás közben és a befejezését követően az állomány különböző foglalkoztató üzemekben dolgozott. Ekkor már szigorú napirend volt érvényben és folyamatos volt az ellenőrzés (ébredtő, reggeli torna, reggeli, létszámenőrzés, munkáltatásra elvonulás, munka, parancs kihirdetés, levél és postai küldemények kiosztása, szabadidő, vacsora, majd takarodó).

Az állomány zöme a lakatosüzemben dolgozott, ahol vaságyjavítással, kerítésfonással, illetve egyéb vasmunkával foglalkoztak. Az állomány egy része, az úgymond megbízhatóbbak külső munkán is részt vettek, természetesen fogolykísérők felügyelete mellett (építkezéseken, szentai fűrésztelepen fakérgelésen, nemegyszer a városban elsősorban a Költségvetési üzemben hó eltakarításon a tisztii lakótelepen stb.) Itt is előfordult egy-egy szökés, önkéntes eltávozási kísérlet, de előbb-utóbb mindig megkerültek az elkövetők.

1984-től az alakulat megbízott nyomozótisztje lettem. Feladatomból volt a büntetés félbeszakításáról, jutalom eltávozásról vissza nem érkezők felkutatása. Ez volt az „Ismerd meg hazádat” mozgalom, ugyanis Soprontól – Nyíregyházáig körbeutaztam az országot. Az esetek egy részében sikerült a szökött, távolmaradt katonák felkutatása. Több esetben a sikertelen felkutatások után az ügyet átadtuk a területileg illetékes rendőrkapitányságoknak, vagy rendőr-örsöknek, akik előbb-utóbb sikerrel jártak.

A későbbiek során kineveztek a Fogházszázad parancsnokának, ahol az enyhébb fokozatú elítéltek munkáltatása és kiképzése történt. Ez egy nyitottabb fokozat volt, mint a börtönszázad, itt munkaidőben szabadabban jártak az elítéltek, mint a börtönfokozatosak.

Ezt követően megbízott őrszázad parancsnoki beosztásban voltam, ahol a kiképzéseken, foglalkozásokon túl az őrállomány és elítélt állomány közötti szabályok oktatása, a biztonságos kísérés szabályainak betartása, betartatása volt a fő feladatomból.

Az őrszázad parancsnoki beosztásomból után ismét visszakerültem az elítélt állomány parancsnokának, ahol több-kevesebb sikerrel folytattam tevékenységemet, egészen az 1993-as megszűnésünkig. Volt jó pár élmény, derű és bosszúság is. Az ember úgy van, hogy a rosszat felejtsük el, a jó, illetve szép emlékek pedig maradjanak meg az ember emlékezetében.

Egy pár gondolat eme eseményekről, szlogenekről:

- Volt egy „festékszipus” katona, aki, ha beszípuzott körbe-körbe pörgött, szeme felakadt, esztét nem tudta, közben vigyorgott mint a vad-alma.
- Fogi-yuice (fogidzsúz), összetétele: 1 flakon ablaktisztító, 1 tubus fogkrém, 30 db filteres tea, forró vízzel összefőzve, eszméletlen bódult állapot.
- Volt olyan elítéltünk, aki már úgy érkezett Lentiből, hogy hozta magával a kedvelt italának receptjét, ez volt a „zajda-koktél”. Ott az ablaktisztító helyett rohasztott gyümölcsöt erjesztettek, a többi ösz-

szetevő változatlan volt, de ha sikerült hozzájutni az ablaktisztítóhoz, csak növelte az élvezetet....

- Az elítélteknél kedvelt kifejezés volt a spájzolás, ez vásárlási lehetőséget jelentett az alakulat kantinjában. A meglévő pénzükből bizonyos időközönként tartós élelmiszert vásárolhattak (szalámi, csokoládéféleségek, kávé, tea és egyéb tartós élelmiszer).
- Ismert kifejezés volt a „jutalom eltávozás”, ezt a tartósan jól dolgozó elítéltek kapták. A dolog érdekessége, hogy a haza- és visszautazás idejét nem számoltuk bele, ez Magyarországon átlagosan 1-2 nap volt.
- „Büntetés félbeszakítás”, ez azt jelentette, hogy halaszthatatlan ügyintézésre, családi eseményekre az arra rászolgálók hazautazhattak.
- Rinyós- kamálás = barát, cimbor.

Beszólások:

„Teli van a kulacsom édes fiam!” (Buth őrnagy szavajárása)

„Jó reggel, itt a tejes bácsi!” (Illés Lajos százados kedvenc szövege)

Hát, röviden most ezek jutottak az eszembe, természetesen sokkal több pozitív és negatív esemény történt velünk, de a kívülállók részére ez is gondolatébresztő lehet.

Visszaemlékezés a Fegyelmező Zászlóalj nagyatádi évtizedére

Koósné dr. Vajna Ildikó pszichológus

Mindenekelőtt szeretettel és tisztelettel emlékezem meg Almásiné dr. Töröcsik Annáról – az Magyar Honvédség Fegyelmező Zászlóalj jogász-pszichológus munkatársáról, aki „bevezetett” a fegyelmező zászlóalj sajátos világába. Nem tartoztam az állományhoz. A Budapesti Katonai Fogda pszichológus-szaktanácsadója voltam. A katonai büntetés-végrehajtás két intézménye volt a „kapocs” szakmai munkámban. Jóllehet közös szakterületen dolgoztunk, azonban más-más szakirány alapján végeztük feladatainkat. Miközben számos tanácsokkal segítette a munkámat, őszinte barátság szövődött közöttünk. Dr. Töröcsik Anna egyebekben mindenkivel szemben nyitott, baráti és segítőkész volt.

Emlékeim szerint az 1980-as évtized elején – konkrétan 1983-84-ben látogattam először a nagyatádi Fegyelmező Zászlóaljba tapasztalatszerzés céljából. Ekkor ismertem meg személyesen Bödi Ferenc alezredes urat.

Ismerve a korábban Budapesten működő fegyelmező zászlóalj előzményeit – a diszlokáció váratlan hírére, az indulás nehézségeit, majd a Nagyatádra érkezés után az elhelyezkedés körülményeit – csupán a legnagyobb elismeréssel szólhatok az ott tapasztaltakról.

A külső és belső rend kialakítása (a laktanyai környezet szépítése, az irodák, a körletek lakhatóvá, barátságossá tétele stb.) az emberi összefogás mintapéldája volt.

Bödi Ferenc alezredes jó parancsnokként célra irányult intézkedésekkel, következetes, igényes követelménytámasztással állt a feladatok végrehajtásához. Beosztott munkatársaitól pontos munkavégzést várt el, a büntetett katonáktól szilárd fegyelmet követelt, de mindig, mindenkivel – természetesen az elítéltekkel szemben is – segítőkész magatartást tanúsított.

A parancsnoki iránymutatás pozitív, a példaadás eredményes volt. A fegyelmező zászlóaljban „virágzott” az élet, zökkenőmentesen haladt a munka.

A HT és polgári állomány tenni akarása, fáradtságot nem ismerő, igényes, szakszerű munkája – a kivülről szemével baráti és kissé szubjektív megítélésével – minden elismerést megérdemelt.

A zászlóalj állományában dolgozók egymást segítése, munkatársi, baráti kapcsolatainak kialakítása, építő közösséggé kovácsolódása rendkívül rokonszenves volt.

Köztudott volt, hogy a személyi állomány fokozatosan átcserelődött. Ezzel egyidejűleg az alakulat életében új fejezet kezdődött:

- ezután már az új munkatársak aktivitása, szakavatott, érdemi munkája,
- az új feladatok végrehajtása,
- az új parancsnokkal az új kihívások felvállalása „fémjelezte” **a nagyatádi „új” Fegyelmező Zászlóaljat.**

Az itt megvalósított munka legapróbb részlete sem volt öncélú. A fegyelmező zászlóaljban szolgálatot teljesítő HT (hivatásos) és polgári állományra bízott elítélt állomány érdekében történt minden. Példaként említeném, hogy amikor megérkeztek a reményvesztett, az új, ismeretlen élethelyzettől szorongó büntetett katonák, már a befogadásukkor – tán még sosem tapasztalt – barátságos, megnyugtató és őszinte emberségről tanuskodó személyekkel találkoztak. Az itt dolgozó igazságügyi szolgálat munkatársai – Furján Istvánnéval az élen – már kezdetben megkönnyítették az elítélteknek az új körülményekhez történő alkalmazkodás és beilleszkedés nehézségeit. A barátságos, segítő odafordulás feloldotta az ellenérzést, az agresszív indulatokat.

Az elítéltek emberi méltóságának tiszteletben tartása itt ténylegesen megvalósult! Ez a szemlélet – a törvénytisztelet mellett – lassanként tudatosult mindenkiben, és szinte általánossá vált. A pszichológusok számára pedig „csodálatossá”, tanulságossá vált.

Az elítéltekkel való bánásmódban a humánus, egyszersmind a következetes követelménytámasztás, a pozitív irányú viselkedésváltoztatás, távlatilag pedig a reszocializációs törekvések érvényesültek. A büntetés-végrehajtási nevelésben Makarenko híres gondolatisága valósult meg, miszerint:

„Követelek tőled, mert becsüllek”

Mindezt teljessé tette a figyelmes, körültekintő parancsnoki gondoskodás, amely az elítéltek hangulati állapotát, közérzetét kedvezően befolyásolta. Ilyen gondoskodó intézkedés eredménye volt pl. - az előző évek sivársága után – az elítéltek körlete előtti hatalmas, élő karácsonyfa felállítása – a katonák karácsonyi öröme.

A jó gyakorlat mellett rendszeresen helyet kapott az elméleti kérdések megvitatása, a BV-(büntetés végrehajtási) továbbképzések, valamint a nevelési értekezletek megszervezése, amely tudományos munkában magam is részt vállaltam. A fegyelmi zászlóalj ünnepi alkalmai voltak ezek.

A képzések során új és új ismeretanyaggal gazdagodott az állomány java-része. Így nemcsak jó szándékkal, hanem elméleti felkészültséggel foglalkoztak az elítéltekkel, akik többnyire sikeresen térhettek vissza alakulataikhoz.

A szabadulásukat megelőzően minden esetben értesítettük az alakulatot, és az alakulattól vagy érte jöttek a volt elítélt katonáért, de nem egy esetben önállóan indultak vissza a szolgálati helyükre. Ilyenkor az ügyeletes tiszt a hajnali órában a vonat indulása előtt kiadta a letéti anyagokat a volt elítélt katonának, majd gépkocsival, vagy ha többen voltak busszal kivitték őket a nagyatádi vasútállomásra, sőt nemegyszer Somogyiszobra, ahol vonatra szálltak és elindultak az ország különböző részeiben lévő saját helyőrségükbe.

Visszaemlékezéseimet összefoglalva elmondható, hogy a fegyelmező zászlóalj élén egy évtizeden át az „embert próbáló” feladatok végrehajtására alkalmas parancsnok és szaktudásában képzett, embercentrikus beállítottságú állomány állt, akik mindvégig az elítéltek érdekében dolgoztak. A parancsnoki célkitűzések jók voltak, a megvalósítás értékes és eredményes lett. A fegyelmező zászlóalj munkatársaival való együttműködés minden tekintetben – szakmailag, emberileg – emlékezetes élményt nyújtott és nyújt ma is.

Végezetül megjegyezném, hogy mindannyiunk számára megvalósult a közös cél, a közös munkában pedig a legfontosabb indíték: az elítélt katonafiatalok becsületes emberré nevelése, felelős felnőttként pedig a társadalomba történő visszavezetése.

A „legendás hírű” Fegyelmező Zászlóalj pedig 1982-1993-ig Nagyatád büszkesége volt!

A Fegyelmező Zászlóalj Foglalkoztató Üzemei

Ormai László volt üzemvezető

1983 tavaszán kerültem a Fegyelmező Zászlóaljhoz, népszerű nevén a „Futkosóhoz,” (Futihoz) üzemvezető beosztásba.

Megismerve a szervezet működését, a rezsim intézkedéseket, a munkaköri leírásomat, láttam munkához. Szép feladat volt egy nem létező termelőüzem megszervezése. Megfelelő létszám és géppark, szerszámok beszerzése. Szinte teljes szabadkezet kaptam - 10-12 fő polgári alkalmazott – szakmunkás felvételére, a termelőeszközök beszerzésére.

A foglalkoztató üzem épületei is ezen az időszakban kerültek átadásra, illetve az asztalos részleg befejezése volt folyamatban.

Megkezdtük az épületek felszerelését, belakását. HM központi ellátmányból kaptunk esztergapadot, munkaasztalokat, satukat, komplett lakatos kéziszerszámokat, hegesztő trafókat, hegesztő dinamókat, iv- és lánghegesztő készüléket, a katonagyártásához szükséges célszerszámokat. Az asztalos munkákhoz körfűrészeket, szalagfűrészeket, kombinált gyalugépet, marógépet, fűrészforrasztókat, automata gyalugép késélezőt, fűrész köszörűgépet, komplett asztalosipari kéziszerszámokat. Anyagmozgatásra 1 db targonca, 1 db 3,5 tonnás AVIA tehergépkocsi., 1 db Multikár állt rendelkezésünkre.

Időközben felvételt nyert 4 fő lakatos, 4 fő asztalos szakmunkás, 1 fő gépkocsivezető, beszerző, 1 fő szerelő, valamint 2 nyilvántartó és én mint művezető, tehát 12 fő képezte az üzem létszámát. Ez az állomány dolgozott 80-110 elítélt állományú katonával.

A rendtartást és a fegyelem betartását segítették a fogolykísérők (tiszthelyettesek) és őrkatonák. Ők a szakmai feladatokba nem szólhattak bele, csak az őrzést és a mi védelmünket biztosították.

Megkezdődött a termelés. A lakatos munkák közül elsőnek a Ferrokov Kft-vel, személyes kapcsolataink révén Talián Attila ügyvezetővel. Ez a jó kapcsolat a mai napig is megvan, sokszor szorultak meg ők, amikor soron kívül, esetenként plusz időben kellett dolgozni, de igyekeztünk az előírt és megbeszélrt ütemterveket tartani.

Jöttek az anyagért és tonnaszám szállították el. Ők akkor építették, fejlesztették a horganyzó üzemüket. Vízvezeték idomok, könyökök, T-idomok,

szűkítők 3/8-tól 6/4-es kötőelemek teljes szortimentjét horganyozták. Ezeket az idomokat mártották a folyékony horganyba. Ehhez kellettek úgynevezett mártó keretek, kampók, ezek gyártását vállaltuk indulásképpen. Sopronkőhidáról idetelepített gépeken végeztük a különböző víz- és gázszerelési idomok köszörülését, melyet behoztak az üzemünkbe, mi megköszörültük őket és vitték vissza Segesdre horganyozni. Így kerültünk kapcsolatba a sopronkőhidai Büntetés-végrehajtási Intézettel, ahonnan átköltöztettünk köszörűgépeket, porleszívó berendezéseket. Nagy feladat volt beton alapokat készíteni a gépeknek, új elektromos hálózatot kiépíteni. 150 KW egyidejű terhelést kellett biztosítani. Ez a tevékenység végig megmaradt a felszámolásig. Ez egy nagyon jól működő és nem utolsósorban sok munkát adó együttműködés volt.

A kutasi Mg. Tsz. mellék üzemágával kötött szerződés szerint üstházakat gyártottunk. Ehhez adtak részünkre célgépeket, 1 ponthegezőt, hengeresítő és peremező gépet. Elindult a katonaagyak gyártása, felújítása. A régi sodronyos ágyakat szét kellett bontani, a sodronyt kivágni, új rugókötegekkel ellátni, lefesteni. A bádogos műhelyben készültek a KAÉV-ek –(Katonai építési vezetőségek) részére az épület bádogos termékek – lefolyó és ereszcatornák, ablak bádogos, falfedések, kémény és tűzfal szegélyek. Kiemelt feladat volt az 1985-ös díszszemlére 3000 db katonaagy elkészítése. Sikeresen megoldani, jutalomként részt vehettünk a katonai díszszemlén. Azóta sem volt díszszemle Magyarországon.

Az üstgyártás igényjellege (disznóölésekhez használt eszköz), valamint a csökkenő katonaagy igény miatt más munka után kellett nézni, hogy az elítélt állomány foglalkoztatása biztosított legyen. A fenti alapeladatokból adódóan: munkával a munkára nevelés céljából biztosítani kellett a folyamatos munkáltatást.

Újabb igényként jelentkezett a drótfonás. Készítettünk lakossági igényekre 1,00-1,25-1,50 magas kerítés drótfonatot, valamint Honvédelmi Minisztérium erdészetei részére 4,2 átmérőjű fekete huzalból 1,50-es, 2 m-es vadvédelmi kerítéseket (Kaszó, Lovasberény, Süttő, Kabhegy stb.)

A lakatos üzemből készültek továbbá az UNIEX Baros Kft. megbízásából 3-5 m³-es veszélyes hulladékgyűjtő, szállító konténerek és öltözőszekrények 2-3 ajtós kivitelben.

Asztalosipari tevékenységünkről röviden

Nehezebben indult, mint a lakatos részleg. Nem volt HM központi megrendelés, mint a lakatosnál a katonaagy. Személyes kapcsolataim – előző munkahelyem –, ipari, kereskedelmi ismeretségeim alapján felvettük a kapcsolatot a GEV (Göngyölegellátó Vállalattal)

Megbízást kaptunk tőlük első megrendelésre, 20.000 db almás láda készítésére. Ez hosszú időre megalapozta az asztalos termelést, mert ezt a rendelés-állományt évről évre biztosították. Készítettünk továbbá „egy utas” raklapokat is. Felvettük a kapcsolatot a nagykanizsai bútorgyárral. Megállapodásunk értelmében készítettük a fotelok, 2-3 személyes ülőgarnitúrák korpusz részét, faszervezetét.

Vagonszám érkezett a 19 mm-es natúr bútorlap, és vitték a kész fő váz-szerkezeteket. Ezek azonban a ládaszegezés, korpusz fűrészelés, szegezés kézimunkák voltak.

A gépekre is kellett munkát találni. Elkezdtük a kerítéselemek (különböző mintázatúak) gyalulását, marását. Rendeltek katonai őrbódékat, kerti bódét szerszámoknak, pihenő házat terasszal, kerti asztalokat, székeket. Ezzel kibővült az asztalos termelés is. Megoldódott a foglalkoztatás is.

A „Futkosó” a HM közvetlen irányítása alá tartozott. Felügyeletet a vezérkarfőnök, illetve annak megbízottjai gyakorolták. A HM II-ből irányították az alakulat szakmai felügyeletét, a Hátországvédelmi parancsnok útján. Ebben az időben a Hátországvédelmi parancsnok Darányi Miklós vezérőrnagy volt.

A termeléshez szükséges szerszámokat az igényeink szerint maradéktalanul biztosították a lehető legrövidebb időn belül, a működéshez anyagi fedezetet nem biztosítottak, ebből adódóan minden anyagot, alkatrészt, segédeszközt a megrendelő biztosított. Ez azonban azt is jelentette, hogy a termékeink nem jelenhettek meg a boltokban és különböző helyeken. Minden megbízásból készített termék a megbízó nevében futott és került a piacra.

A magyar törvények értelmében, aki munkát végez, annak fizetés jár. Így az elítélt állomány is kapott bért a teljesítmény után. Személyi bértük az akkor országosan elfogadott segédmunkás órabér alsó határa, 12-15 Ft/óra volt. Az üzemben eltöltött idő függvényében (4-6, néha több óra) tudtak keresni az elítéltek. A keresetüket nagyban befolyásolta, hogy képzetlenül, gyakorlat nélkül dolgoztak a 18-20-22 éves fiatal emberek. Másrészt jó néhányuk a hozzáállásával is gond volt. Húzóerő volt a jutalomcsomag, jutalom eltávozás, jutalom látogatás engedélyezése, de az érvényben lévő jogszabályok szerint ezeket a lehetőségeket azok is megkapták, akik más foglalkoztató üzemben dolgoztak.

Volt egy-két kiemelkedően negatív példa, a munkához való hozzáálláshoz, pl. Fótón nőtt fel, sem anyja, sem apja nem volt, a fiatakorúak börtönéből Sándorfalváról vonult be katonának. Az út egyenesen a katonai börtönbe vezetett. A nevezett elmondta, ki írjon nekem levelet, hová menjek haza, minek dolgozzak én maguknak. Az ilyen emberekkel nem lehetett mit kezdeni, persze voltak ellenkező példák is. Balesetet okozás miatt elítélt kiskatona vőlegény

volt, szerelmes, könnyörgött a munkáért és azt igyekezett úgy elvégezni, hogy jöhessen hozzá látogató (szülei, menyasszonya) vagy kapjon egy jutalom eltávozt. Tehát az elitelt állomány alapvetően tükrözte a magyar társadalmat is.

Végezetül elmondható, hogy értékeket teremtettünk az üzemeinkben, persze sokat mérgeleltünk, de jó csapat voltunk. Feltételezem ma is ott lennénk, ha nem szűnik meg a zászlóalj. Én pedig nem lettem volna kényszervállalkozó

Visszaemlékezések a gépjármű technikai szolgálatról és szállítási feladatokról

Szalai Norbert nyá. őrnagy

Az egyik legsarkalatosabb feladat, amit a mindennapokban meg kellett oldani, a szállítási feladatok. Ide tartozott a személyszállítás és anyagszállítás. A földrajzi helyzetből adódóan eleve nagy léptékekben kellett gondolkodni, hisz az alakulatunk Dél-Somogyban helyezkedett el, míg az előljáró parancsnokság Budapesten székelt. Figyelembe véve, hogy abban az időben az M7-es autópálya Siófok magasságától indult csak, egy-egy budapesti utat, főleg a nyári balatoni forgalomban legalább négy, négy és félórán kellett számolni oda, és ugyanannyit vissza.

Az elitelt katonákat rendszeresen kellett tárgyalásokra is szállítani, legtöbbször szintén a fővárosba. Ezek mellett a szökésben lévő vagy szabadság után önkényesen távol maradó elitelték felkutatását is több esetben az ország legtávolabbi pontjaiban kellett, akár több napos igénybevételeken végrehajtani. Továbbá ott voltak az ör- és állandó állomány részére a rendszeres kiképzési feladatok, versenyek, bajnokságok, gyakorlatok, amelyek szintén nagyon kilométer-igényesek voltak.

Az akkori gépjárművekkel ez nem is volt olyan egyszerű feladat. Személyszállításban kezdtünk használni Nizákkal 2 db, amiket aztán kb. 2 év után Barkasz mikrobuszokra cseréltek le. A Barkaszok új „0” km-es eszközök voltak, azok már minőségi ugrást jelentettek a feladatok megoldásában. Ezeket átvétel után, az akkori előírásoknak megfelelően, az alakulatnál átalakítottuk elitelt szállításra (rácszott utastér, pótülések, csak kívülről lehetett nyitni az ajtókat stb.). Érdekességképpen megemlítem, hogy ezekben a gépkocsikban az elitelttel együtt utazott egy fogolykísérő. Ennek a fogolykísérőnek a kiválasztására is oda kellett figyelni, mivel előfordult olyan eset is, hogy az indulás előtt jelentette az érintett, hogy ő nem bírja a bezártságot, nem be-

szélve arról, hogy szédül, ha háttal ül a menetiránynak. A Barkaszok kifutása után (egyébként a kocsik jóval többet futottak az előírt kilométernél) szintén csak használt és sokat futott járműveket biztosítottak, Latvia mikrobuszokban megtestesítve. A gépjárművek kiutalása tekintetében hátrány volt az utalási rendszer, hisz a „tűzhöz” közelebb lévő alakulatok kapták a jobb járműveket, és ők adták tovább a már leharcolt, gyakran rossz állapotú kocsikat. Az alakulatnak átadott Latvia például Budapestről nem ért le Nagyatádra, Székesfehérvár magasságában lerobbant, annyira rossz állapotban volt. Teljes generált, motor felújítást igényelt, ami több hónapot vett igénybe, közben a feladatokat pedig végre kellett hajtani naponta.

Az állománytábla szerint a parancsnoknak volt egy szolgálati Lada 1200-as gépkocsija, melyet többször kellett cserélni hol baleset, hol pedig a lefutott kilométerek miatt, de tekintettel arra, hogy nagyon sokat jártak Budapestre, ez a gépkocsi mindig biztosítva volt.

Tekintettel arra, hogy egyrészt a gépjárművezetők sorállományú katonák voltak, így gyakran váltották egymást, ami a technikának sem használt. Ráadásul a járművezetésben nagy gyakorlattal már életkoruknál fogva sem rendelkeztek. Másrészt a kocsik állandóan úton voltak, ezáltal nehézkes volt a szükséges karbantartásokat végrehajtani. Nem egy esetben fordult elő, hogy a késő este hazaérő jármű másnap hajnalban már a következő igénybevételre került útba indításra. A kilométer keretet rövid idő alatt lefutották, gyorsan amortizálódtak. A technikai kiszolgálás tekintetében „utalt” alakulat voltunk. Ez azt jelenti, hogy helyben az alakulatnál csak a kis javításokat, karbantartásokat volt szabad elvégezni, közép és nagy javítási feladatokra le kellett adni központi javítóműhelybe. A központi javítás Budapesten volt szintén, olyankor a járművet a sorállományú gépkocsivezetővel együtt vezényeltük a javítást végző alakulathoz. Olyankor az egyébként is szoros szállítási nehézségek még hatványozottabban nehezedtek az alakulatra.

Ezen helyzet elkerülése vagy minimálisra csökkentése érdekében igyekeztünk saját műhelyben megoldani lehetséges módon a technikai problémákat. A tankolás menetlevél alapján mindig valamelyik útba eső katonai szervezetnél történt, vagy az alakulat üzemanyag készletéből.

Az ellátás tekintetében volt központi anyagellátás (szintén utalási rendszerben), ami az utalt raktárakból történő anyagigénylést, vételezést jelentette utalványozási formában. Itt pénzmozgás az alakulatok között nem volt. Továbbá kaptunk költségvetési, gazdálkodási pénzkeretet is, központi számláról. Persze ezek a pénzkeretek nagyon szűkös keretek voltak már akkor is, ténylegesen is csak arra voltak elegendőek, hogy a legszükségesebb karbantartó és szervizes munkadíjakat tudták fedezni. A gazdálkodási keretből olyan szol-

gátlásokat, javításokat, anyagokat szabadott (szigorú megkötések mellett) beszerezni, amit a raktárak nem tudtak biztosítani. Itt a számlás elszámolási rendszer volt.

Anyagellátás vonatkozásában, egy időben, a helyőrségben lévő lövészerredhez, illetve a központi raktárakhoz voltunk szervezve. Később a kaposvári javító zászlóaljhoz utaltak, párhuzamosan a budapesti Őrezredhez is, továbbá a központi nagyraktárakhoz, amik szintén Budapesten voltak. Anyagellátás keretében járműalkatrészeket, szerszámokat, karbantartó anyagokat biztosítottak. A kurrensebb szükségletek hozzáféréseinél bizony a személyes ismeret-ségek kialakításának nagy jelentősége volt.

Továbbá ugyanúgy nagy jelentősége volt az alakulatnál alkalmazott polgári személyek (szerelők) szakmai hozzáértésének is. Ők gyorsan és nagy hozzáértéssel oldottak meg, gyakran szerszám, anyag és feltétel hiányok közepette is, komoly javítási feladatokat, gondolok itt elsősorban a Bali testvérekre, Lacira és Csabára, illetve minden esetben próbáltunk az elítéltek közül gépkocsi szerelőket találni, akik felügyelettel, ha kellett éjjel-nappal dolgozhattak a javítóműhelyben. Nélkülük a rendszer igencsak dőcögött volna. Többször is előfordult, hogy az országban valahol lerobbant gépjárművet bevontatva, visszavontatva, egy nap alatt kellett a következő feladatok miatt közúti közlekedésre alkalmassá tenni. De olyan is előfordult gyakran, hogy a lerobbant technikát a legközelebb eső alakulathoz vontatták be, és egy-két napot ott kellett várakozniuk a javítás elvégzéséig. Ilyen helyzetek alkalmával az esetleg épp szállított elítéltek ellátásáról, biztonságos őrzéséről is gondoskodni kellett, ami szintén problémás volt esetenként. Az elítélt vagy az alakulat fogdájában, vagy épp egy közeli rendőrőrsön lett általában elhelyezve. Épp emiatt is a szállítást végző fogolykísérő gépkocsi parancsnok minden esetben Nyíltparanccsal rendelkezett.

A gépjárművek külön igénybevételét jelentette még az elítéltek felkutatása és visszaszállítása, napi személyszállítás busszal a városból a laktanyába és vissza, naponta egy alkalommal postajárat a mindenkori postással, aki hozta a napi sajtót, az érkező leveleket és küldeményeket. Ugyancsak plusz leterhelést jelentett még a foglalkoztató üzemben készült anyagok mozgatása. Az anyagmozgatásra Csepel, illetve AVIA tehergépkocsik voltak biztosítva, az ügyeletes tisztí szolgálat részére UAZ terepjáró, illetve mentőnek a segélyhely részére UAZ mentőgépjármű volt biztosítva. Mindegyik jármű esetében a javítási feladatok megoldása volt a legnagyobb probléma. Gyakran alkatrészhiány, vagy épp a központi javító műhely kapacitási gondjai miatt hetekre, hónapokra ki kellett vonni a forgalomból fontos járműveket, de minden esetben az elítéltszállítás volt a fő feladat, a kitűzött tárgyalásokról, előállításokról nem

késhettünk. A mozgó járművek elsősorban erre lettek beosztva, utána jöttek az egyéb feladatok.

Furján István kinevezett polgári alkalmazott

Az első szakmunkások egyike voltam. A kezdeti nehézségek ellenére nem volt ismeretlen a helyzet. Korábban is honvédségi szakmunkásként dolgoztam, a „nagy” laktanyában. Katonák voltak itt is, csak éppen elítéltek és fekete ruhában jártak

A szakmunkások szívesen tanították, felügyelték a hozzájuk beosztott elítélt katonákat. A műhelybe jutás nagy megtiszteltetés volt. Nem emlékszem, hogy valami gond is lett volna. Parancsnokaink támogatását élveztük. Személyes példamutatással végeztük a ránk bízott feladatot, amely az elítélt állomány hozzánk beosztott részénél problémamentes időszakot jelentett.

Én személy szerint életem végéig nagy szeretettel gondolok az együtt-töltött évekre.

Fodorné Dr. Kovács Éva volt igazgatási főelőadó jogás

1984 novemberétől 1986 januárjáig dolgoztam a nagyatádi Fegyelmező Zászlóaljban igazgatási főelőadói jogász munkakörben. Feladatom volt az elítéltek befogadásával, adminisztrálásával és feltételes szabadságra bocsátásával kapcsolatos teendők ellátása.

Nagyon jó közösség alakult ki a kollégák között, közvetlenül együtt dolgoztam Furján Istvánné polgári alkalmazottal, Rózsás József mérnök alezreddessel és Almásiné dr. Töröcsik Anna nyugdíjas jogász, pszichológussal.

Napi kapcsolatban voltunk a fogolykísérőkkel, foglárokkal és valamennyi dolgozóval. Heti két alkalommal (országos körjáráttal) hozták az elítélt katonákat büntetésük letöltésére. Az elítéltek börtön és fogház fokozatban töltötték büntetésüket az intézetben.

Sokan első büntényesek voltak, de akadtak visszaeső bűnelkövetők is. A befogadási ceremóniát Furján Marikával közösen bonyolítottuk. Ő volt az elítélt „Marika nénije”. Mindenki szerette, mert anyáskodott a katonák fölött és nagyon szépen beszélt velük. Marika beírta a nagy nyilvántartó könyvbe

az elítélteket, akik börtön, illetve fogház fokozatuknak megfelelően voltak nyilvántartva és közösen kiszámoltuk, hogy mikor jár le a büntetésük. Néha egy-egy összbüntetés számítási bonyodalmat okozott. Utána levettük az értékeiket, pl. gyűrű, óra, nyaklánc, és Marika precízen nyilvántartotta a pénzüket is. Könyvelte a bevételeket és kiadásokat, néha tanítgatott engem is, de nem voltam túl lelkes a könyvelést illetően. Amikor az adminisztráció véget ért, átmentem az elítélttel a másik szobába, bemutatkoztam és tájékoztattam a Fegyelmező Zászlóalj belső életéről és a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéről.

Egyszer egy velem egyidős többször elítélt katona került hozzánk, és elkezdtem tartani a jogi tájékoztatást, amikor közölte velem, hogy „doktornő lapozzon, mert nekem már semmi újat nem tud mondani. Én többet tudok a börtönéletéről, mint Ön, már a Váci Fegyházat is megjártam”.

Nagyatádon a Fegyelmező Zászlóaljban az elítéltek nagyon jó körülmények között éltek. Vidéken, jó levegőn tartózkodtak, könyvtáruk, tornatermük és munkavégzési lehetőségük is volt. Sok ember gondoskodott a megfelelő ellátásukról.

Ügyes-bajos és hivatalos ügyeik intézésében segített nekik Almásiné dr. Törőcsik Anna „Anna néni”, akit már említettem. Budapestről járt le dolgozni (nyugdíjba menetele után újra fontos lehetett). Sok-sok év múlva egy ügyvédi irodában dolgoztunk mint ügyvédek, és rengeteget tanultam tőle.

A Fegyelmező Zászlóaljban szerdán délutánonként, emlékszem, sportfoglalkozások voltak. Ekkor lehetett mozogni, és filmvetítéseket is szerveztek. Az ünnepi megemlékezések szintén ezeken a napokon voltak, csakúgy, mint a kirándulások. Emlékezetes számomra a Mikulás ünnepség, amit az ott dolgozók gyermekeiknek szerveztek, és elítéltek öltöztek be mikulásnak és krampusznak. A gyerekek még forró csokit és kalácsot is kaptak a nagy ajándékosztás előtt.

Az elítéltek nagy örömet szereztek a gyerekeknek, hála Bódi Ferenc alezredes úrnak, aki értett a fogva tartottak nyelvén, emberi módon tudott velük bánni, amiért őt tisztelték és tulajdonképpen szerették is.

Szabadidő a Fegyelmező Zászlóaljnál

Valscis János nyá. alezredes

Az MN FEZ elitált állománya 2800 kötetes könyvtárral rendelkezett. Az elitált állomány fogolykísérő jelenlétében igénybe vehette a könyvtárat, és az érdeklődésének megfelelő könyvet kölcsönözhetett. Abban az esetben, ha az elitált nem talált érdeklődésének megfelelő könyvet könyvtárunkban, akkor másik elitált század könyvtárából, vagy a központi könyvtárból (ez 7.500 kötetes volt) minden valószínűség szerint talált.

Az elitált állomány rendszeres (heti) tájékoztatást kapott külpolitikai, belpolitikai eseményekről, ezáltal mindig friss információkhoz jutott.

Az elitált állománynak megyei hovatartozásuk figyelembevételével lettek rendelve napilapok, amelyek által tájékoztatást kaptak lakóhelyük, illetve azt körülvevő települések eseményeiről.

Beszerezésre kerültek szabadidejük hasznos eltöltésére különböző játékok (sakk, asztali foci stb.) melyekből időnként versenyeket is szerveztek.

Az utóbbi időben egyre nagyobb igény merült fel a testépítés iránt, így a lehetőségeket figyelembe véve kondíciót növelő terem lett kialakítva, melynek népszerűsége egyre nagyobb volt.

A munkavégzés befejezésével, vacsora utántól takarodóig az állomány részére a tévézés biztosított volt.

Szabadidő és kulturális tevékenység a Fegyelmező Zászlóaljnál

Fülep István nyá. őrnagy

1989-1990 között, a rendszerváltozás hajnalán a Fegyelmező Zászlóalj parancsnokának kérésére a nagyatádi katolikus egyház képviselője eljött a büntetés-végrehajtási intézetbe. A tisztelendő atya találkozott a parancsnoki állománnyal, tájékozódott az elitált állomány fogva tartásának körülményeiről. Ezek után az elitált állománnyal is találkozott.

Ezek a találkozások később gyakoribbá váltak, a tisztelendő atya előadásokat tartott, személyes beszélgetéseket kezdeményezett. Ezek az előadások, beszélgetések nem voltak kötelezőek, mindenki maga dönthette el, hogy részt vesz-e az atya találkozásain. A parancsnoki kar megítélése szerint az állomány nagy részének jót tettek az atya beszélgetései, intelmei. Lelkileg kissé meg-

könnyebbültek, ezáltal kezelhetőbbé váltak. Az elítélt állomány és a foglárók közötti kapcsolatnak is jót tettek ezek a találkozások.

Későbbiekben a többi egyház képviselői is (a református és evangélikus) is meglátogatták az állományt, felhasználva a tapasztalatokat, találkozhattak az elítélt állománnyal.

Itt azt is el kell mondani, hogy az elítélt állomány és a foglárók közötti kapcsolat nem volt barátságos, túl rideg, vagy szigorú, ezt talán az életkoruk közelsége, illetve az elkövetett bűncselekmények jellege is befolyásolta. Úgyis lehet mondani, hogy a kapcsolat szigorú, törvényes, de emberséges volt. Persze a zászlóaljnál is megfordultak visszaeső, többszörösen visszaeső elítéltek is, de azért nem ez volt a jellemző, főleg 1990 után.

Az elítélt állomány szabadidejét nem volt könnyű megtervezni, mivel a nap 24 órájában zárt körülmények között éltek, dolgoztak. Olyan elfoglaltságot kellett találni a számukra, amely leköti őket és lehetőleg helyes irányba befolyásolja a gondolkodásukat. Ilyen foglalkozások voltak pl. a sportdelutának, mivel abban az időben már jól felszerelt sportkombináttal, kézilabda és foci-pályával rendelkezünk. A különböző labdajátékok után az állomány lehetőséget kapott a fürdésre, majd megvacsoráztak, és ha belefért az időbe, még tévét is néztek. A későbbiek során, miután az elítélt állomány videolejátszóval is rendelkezett, lehetőség volt videofilmek vetítésére is. Ezt azért szerette jobban az állomány, mint a tévénezést, mert egy izgalmas film jobban lekötötte őket és hasznosabb időtöltésnek bizonyult.

A szellemi vetélkedők, szellemi totók kitöltése is hasznos volt, mivel megmozgatta szellemi kapacitásukat és gondolkodásra készítette őket. Mindkét elítélt század saját klubhelyiséggel rendelkezett, amelyet ők maguk alakítottak ki. Azt önállóan megtervezhették és természetesen önállóan be is rendezhették, ekkor is megvolt a megfelelő nevelői felügyelet. Ez nagyban segítette az elítélt állomány hangulatát, viszonyát a munkához, így jobban kezelhetővé váltak.

Vasárnaponként látogatások voltak, ezek a látogatások érzelmi alapon sokat segítettek az elítélt állományon, mert közvetlenül találkozhattak családtagjaikkal. Az elítéltek várták ezeket a látogatásokat. Ilyenkor nemcsak ők kaptak ajándékot a családtagjaiktól, de ők is adhattak kisebb ajándékot a szeretteiknek. Részben az üzemben dolgozók saját pénzükből tudták ezt beszerezni a laktanyában lévő vegyesboltból, de nem egyszer ők maguk készítettek ajándékokat. Ezek igen nagy becsben voltak. Ilyen ajándék volt pl. a cérnakép, a gyufából készített őrtorony stb.

Összességében elmondható, hogy a szabadidő hasznos eltöltése jó hatással volt az állomány hangulatára és munkamoráljára

Nem véletlen mondta a laktanyánkat meglátogató szovjet delegáció egyik tagja, hogy ez nem katonai börtön, hanem „Szocsi,” azaz egy oroszországi üdülőhely.

A Fegyelmező Zászlóaljnál eltöltött évek alatt több külföldi delegációt is fogadtunk, és úgy gondolom, hogy nem vallottunk szégyent. Munkásságunk mottója volt: „Szigorúan, de emberségesen, illetve munkával és munkára történő nevelés”.

Szoborajándék a nagyatádi Fegyelmező Zászlóalj részére

Bódi Ferenc nyá. ezredes

Az intézetnél folyó szigorú napirenden belül a kiképzés és a munkáltatási feladatok mellett nagy gondot fordítottunk a kulturális tevékenységre is. Ennek egyik ékes példája volt, hogy 1986. szeptember 24-én a Fegyelmező Zászlóalj a város vezetésének javaslatára munkája elismeréseként szoborajándékot kapott. A szobor készítője Szabó Iván Munkácsy-díjas kiváló művész volt, aki többször dolgozott a nagyatádi szobrász alkotótelepen, és ma is megtalálható Nagyatádon a Napköszöntő és a Lovag dicsérete című alkotása a Széchenyi téri parkban.

A nagyatádi Fegyelmező zászlóalja „Harcosok” című domborművet kapta. A kompozíció a magyar történelem két kiemelkedő eseményét örökíti meg, az 1514-es Dózsa féle parasztfelkelést és a csaknem két évszázaddal későbbi Rákóczi szabadságharcnak állít emléket.

A dombormű átadására a város és a társadalmi szervek képviselőjének jelenlétében ünnepélyes keret között került sor egy kulturális délután alkalmából.

A Fegyelmező Zászlóalj felszámolása után a parancsnokság úgy döntött, hogy a domborművet adományozó levél kíséretében a Babay József Általános Iskolának adományozza más sporteszközökkel együtt. Ilyen sporteszközök voltak medicinlabdák, kézilabda kapuk, röplabdaháló, mászókötéllé abból a megfontolásából, hogy az iskola ki tudja használni a sporteszközöket az ifjúság nevelésében. A domborművet és az egyéb ajándékokat Tamás Lajos, a Babay József Általános Iskola akkori igazgatója vette át.

A törökbálinti zendülők Nagyatádon

Bódi Ferenc nyá. ezredes

1991. április 7-én a törökbálinti laktanyában „zendülés” tört ki. A budapesti Katonai Bíróság első fokon 19 katonát ítélt el, akik közül tizennyolcan a nagyatádi Fegyelmező Zászlóaljba kerültek. Börtönfokozatot kapott 15 fő, fogházfokozatot 3 fő.

Az elítéltek Nagyatádra történő megérkezésekor az alapos adategyeztetés, majd orvosi vizsgálat és elkülönítés után konzultáltam a szakmai előjáróinkkal és az állomány részére rendkívüli látogatást engedélyeztem, ennek elsősorban humanitárius okai voltak. Ekkor ugyanis viszonylag nyugodtan tudtak beszélni családtagjaikkal, illetve ügyvédekkel. A rendkívüli látogatásról Jeszek István alezredes, a Fegyelmező Zászlóalj törzsfőnöke a Népszava napilap kérésére elmondta, hogy mind a szülők, mind pedig az ügyvédek meglepedéssel fogadták azt a bánásmódot és azokat a körülményeket, amelyek elsősorban az előzetes letartóztatás idejével összevetve jelentettek óriási változást.

A szülőknek lehetőséget teremtettünk arra is, hogy személyesen beszéljenek Mészáros János zászlóossal, aki az elítéltek csoportjának közvetlen parancsnoka volt. Ezek az elítéltek a rendkívüli látogatás után havonta egy alkalommal kaphattak otthonról csomagot, a levélforgalom korlátlan volt, de a kimenő és beérkező küldeményeket a büntetés-végrehajtási szabályzat szerint ellenőrizni kellett.

Mivel az idekerülő tizennyolc fő ítélete még nem volt jogerős, ők csak karbantartási munkát végezhetek, illetve ha önként jelentkeztek, dolgozhattak az üzemekben különböző munkahelyeken. Ezzel a lehetőséggel többségük élt is, így gyorsabban telt az idő is, és némi készpénzhez is jutottak a fiatalok.

Ebben az időben a fent említett törökbálinti zendülők miatt országosan ismertté vált a nagyatádi Fegyelmező Zászlóalj. A különböző havi, heti és napi újságok, valamint rádióadók foglalkoztak a történetekkel. Többek között a Népszava 1991. augusztus 5-ei számában ír a tizennyolc sorkatonáról, akiket a nagyatádi Fegyelmező Zászlóaljhoz vittek.

„Lassan egy hónapja, hogy a budapesti Katonai Bíróság dr. Rúzsás Róbert hadbíró tanácsa ítéletet hirdetett a törökbálinti sorkatonák perében. Mint az várható volt, az elítéltek fellebbeztek, így nem volt jogerős az ítélet (ez volt az elsőfokú ítélet).”

Amikor az elítéltek Nagyatádra kerültek, akkor én úgy nyilatkoztam és ma is tartom, hogy ez a tizennyolc fiatalember nem nehéz fiú, ez az első pillanatokban kiderült a számomra, ezért döntöttem úgy, hogy a börtönösek maradjanak

együtt és a három fogházast is olyanok közé tettük, akiket szelídek ismertünk meg. Sokat foglalkoztunk velük, elsősorban közvetlen parancsnokaik, nevelőtisztek, pszichológusok, és nem utolsósorban a munkahelyi vezetők.

A zászlóaljnál eltöltött idő alatt egyikükkel sem volt gond, probléma, várták az újabb tárgyalást. Az idekerült elítéltek, úgy ítélem meg, hogy két csoportra oszthatók. Az egyik megtenné újra, amit tett, hogy legyen változás abban, ami tarthatatlanná vált a számára, a másik megbánta, szívesen kitörölné ezt a lépést az életéből.

A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma szeptember 30-án kezdte tárgyalni a törökbálinti sorkatonák perét, mint azt dr. Rabóczki Endre vezérőrnagytól, a testület vezetőjétől megtudtuk a Népszavából idézve (1991. szeptember 12. csütörtök). Ekkor felhívott engem az újságíró hölgy. Úgy nyilatkoztam, hogy a mi elméletünk szerint hasznos munkával kell a fiúkat lefoglalni, ezután pedig attól, aki jól dolgozik, nem kell sajnálni a dicséretet és elismerést. Az ne lepjen meg senkit, hogy mi emberszámba vesszük őket. Szintén kért az újságíró hölgy véleményt a katonák eddigi viselkedéséről, illetve a gondolkodásukban beállt változásokról, melyről én úgy nyilatkoztam, hogy a másodfokú tárgyalást tizennyolcan tizennyolcféleképpen várják. Jó részük azt hangoztatja megbánta, kár volt belemenni ebbe a zsákutcába. Azt hiszem, hogy az a néhány fő ugyanúgy járna el, mint ahogy eljárt, úgy gondolom, makacsságból, betyárbeccsületből tart ki. A szeptember 30-i tárgyalás 10 órakor kezdődött, a résztvevőket megfelelő kísérettel, busszal hoztuk fel Budapestre, időben indulunk, elkésni biztosan nem fognak. A másodfokú bírósági tárgyalás megállapította, hogy nem zendülés volt, ami április 7-én történt a törökbálinti raktárbázison, hanem csoportosan elkövetett parancs iránti engedetlenség. Dr. Rabóczki Endre tanácsvezető bíró, mint mondta, a katonák kétségtelenül megvalósították a zendülés büntetetének bizonyos elemeit, mint pl. a csoportos elkövetés és a parancsellenszegülést. De a katonai zendülés olyan nyílt cselekmény, amely magában hordozza a tömegméretűvé válás lehetőségét, márpedig Törökbálinton zárt körben, zárt csoportban egy konkrét szolgálatot tagadtak meg a vádlottak – következőképpen nem alapjában zavarták meg az alakulat rendjét, fegyelmét. Az ítélet értelmében a másodrendű vádlottól a tizenkilencedik rendű vádlottig a mellékbüntetést eltörölte, ellenben helyben hagyta a Katonai Bíróság főbüntetesként megállapított ítéleteit, melynek ideje 1 év fogháztól 1 év és 8 hónap börtönig terjedő Nagyatádon a Fegyelmező Zászlóaljnál letöltendő büntetést jelentett. Az ítélet így jogerőssé vált, és mivel a Katonai Kollégium indoklását követően a vezérőrnagy azt is bejelentette, hogy a tizennyolc Nagyatádra kerülő sorkatonára büntetésének letöltése után nem számít büntetett előéletűnek, a szülők többsége némiképp

megnyugodva vette tudomásul a döntést. Ennek ellenére többen úgy tervezték, hogy az ítélet kézhezvételét követően kegyelmi kérvénnyel folyamodnak a köztársasági elnökhöz. Ugyancsak az újságíró hölgy kérdésére elmondtam, már kiszámoltuk, hogy kedvezményekkel vagy a nélkül, kinek mikor telik le a büntetése. Akit pl. egy évre ítélték, már december elején szabadul és visszamehet az alakulatához.

A Somogyi Hírlap 1992. január 15-én (szerda) így ír: „Kegyelemre számítanak a törökbálinti katonák”. Az újságíró Nagy Jenő kérdésére elmondtam, hogy a kegyelmi kérvény azonban nem Nagyatádon készül, és az éppen itt lévő dr. Biszak János hadbíró alezredes is megerősítette, hogy a Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsát a szülők keresték meg 17 kegyelmi kérvénnyel. (Azért tizenhét fő, mert december 3-án egy fő már szabadult.) Dr. Biszak János alezredes elmondta, hogy a jog szerint az Igazságügyi miniszterhez kell továbbítani a kérvényeket, aki azt véleményezi, és véleményt alkotva köteles továbbítani a köztársasági elnökhöz. Az újságírónak lehetősége volt több elítélttel beszélni, és mint az a cikkből is kiderül, ezek a fiatalok azzal is tisztában voltak, hogy súlyos függelemsértést követtek el, amikért megérdemelt büntetést kaptak, de a letöltés után mindannyian szeretnének új életet kezdeni.

Ugyancsak a törökbálinti zendülőkről a Pesti Riport 1992. január 17-i száma így ír: „a minap a köztársasági elnök „zendülő” sorkatonát – bizonyos személyi körülményeket értékelve kegyelemben részesítette.” Engem, mint a zászlóalj parancsnokát dr. Gáspár Katalin az Igazságügyi Minisztérium munkatársa január 16-án a déli órákban értesített. A hivatalos formulák elintézése után azonnal tájékoztattuk a katonákat. Egyikük éppen otthon volt rövid tartamú eltávozáson, neki táviratot küldtünk, hogy azonnal vonuljon be. Majd az írásos parancs megérkezése után hivatalosan is közöltük az érintettekkel a köztársasági elnök úr döntését. Így 1992. január 18-án (szombat) a 3 törökbálinti katona szabadult és visszamentek az alakulatukhoz. Az újságíró hölgy kérésére elmondták, mindannyian élnek a lehetőséggel és beadják a „beszámítási kérelmet”, bíznak benne, hogy parancsnokuk engedélyezi a leszerelésüket.

Dr. Csók István ezredes a kaposvári Katonai Ügyészség vezetői kinevezéséről

1992. január 31-én a Kaposvári Katonai Ügyészség vezetője, dr. Mejlinger Ferenc ezredes nyugállományba vonult.

Ezt követően a Kaposvári Katonai Ügyészség vezetésével dr. Csók István ezredes lett megbízva, és a katonai ügyészség helyettes vezetője dr. Bögöly Gyula alezredes lett.

A vezetői megbízást, a beiktatást, az előjárók bizalmát méltó körülmények között szeretnénk volna megünnepelni.

Erre figyelemmel kerestük meg a Nagyatádi Fegyelmező Zászlóalj parancsnokát Bódi Ferenc alezredest.

A Kaposvári Katonai Ügyészség és a Nagyatádi Fegyelmező Zászlóalj között jogszabályi kötelezettség alapján is szoros munkakapcsolat volt.

A területtartó katonai ügyésznek havonta kötelező volt ellenőrzést tartania az esetleges nyomozásokon felül.

Illendőnek tartottuk, hogy az előjáróinkon kívül – dr. Kovács Tamás altábornagy úr, legfőbb ügyész-helyettes, katonai főügyész és dr. Kovács Árpád vezérőrnagy főosztályvezető úr – meghívjuk az illetékességi területünkön lévő főügyész urakat. (Dr. Szabotin István Somogy megye, dr. Tamás János Baranya megye, dr. Gyűrűsi Ferenc Zala megye és dr. Kardos János Tolna megye). Részt vett még az ünnepségen a székhelyünkön illetékes Somogy megyei rendőr-főkapitány, dr. Ferenczi László rendőr vezérőrnagy és Preininger Ambrus vezérőrnagy, a 2. Gépesített Hadtest parancsnoka, valamint természetesen Bódi Ferenc alezredes úr is.

Terv szerint 1992. október 8-án Kaszó-pusztán találkoztunk, ahol dr. Kovács Tamás altábornagy úr, eddigi megbízásunkat megszüntetve határozatlan időre kinevezett és beiktatott mindkettőnket. Természetesen rövid beszédében jó tanácsokkal látott el mindkettőnket.

Ezt követően délelőtt megtekintettük Kaszó-pusztát. Ebéd után az erdei kisvasúttal utaztunk a természetvédelmi területen.

Gyalogtúrát is beiktattunk, megtekintettük a nemzetközileg is híres és különösen védett Baláta tavat, növényvilágát és környékét. A Kaszó pusztai kirándulásunkat szakmailag jól felkészült és nagy helyismerettel rendelkező személy vezette, Bódi Ferencné erdőmérnök személyében.

Egy magaslesre felmászva távcsővel a messzi tájat is megnézhattük.

A kisvasúti út során visszafelé is gyönyörködhattunk a tájban. Bódi alezredes és munkatársai közreműködésével a kisvasúti utazás során sem éhezünk és nem szomjaztunk.

Az emlékezetes kirándulás után az alezredes úr meghívására a nagyatádi Helyőrségi Klubbot látogattuk meg. Az épület megtekintése és bejárása után szakmai megbeszélésre került sor. Ezt követően közösen elköltöttünk egy finom vacsorát, Bódi Ferenc alezredes úr és „csapata” kitett magáért, és számunkra életre szólóan emlékezetessé tették a beiktatásunkat.

Köszönet érte!

Dr. Bögöly Gyula alezredes
a kaposvári Katonai Ügyészség vezető helyettese
a kanadai katonai igazságügyi delegáció
Kaposváron és Nagyatádon tett látogatásáról

1992. november 18-án Pierre Boutet ezredes főhadbíró vezetésével négytagú kanadai katonai igazságügyi delegáció tett látogatást Kaposváron, a Katonai Ügyészségen. A kanadai küldöttséget dr. Bögöly Gyula őrnagy, a katonai ügyészség helyettes vezetője fogadta, majd bemutatta nekik a katonai ügyészség elhelyezését biztosító, 1887-ben a Magyar Császári és Királyi 44. Gyalogezred parancsnoksága részére emelt épületet, melybe a katonai ügyészség 1956-ban költözött. Ezt követően tájékoztatta a küldöttség tagjait a katonai ügyészség hatásköréről, illetékességéről, valamint a Magyar Honvédség Fegyelmező Zászlóalj felett gyakorolt törvényességi felügyeletről.

Beszámolt arról, hogy 1990. március 1-jétől jelentős változás történt a katonákat érintő büntető anyagi és eljárásjogi szabályokban. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv. 122. §-a, amely a katona büntető anyagi jogi fogalmát határozza meg, jelentős mértékben szűkült, és a jelenleg hatályos szabályozás szerint e kategóriába a fegyveres erők tényleges állományú tagja, a rendőrség hivatásos állományú tagja, valamint az tartozik, aki nem a fegyveres erőknél teljesít tartalékos katonai szolgálatot. Ezzel párhuzamosan ugyancsak jelentős változáson ment keresztül a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. tv. – a katonai büntetőeljárás hatályát szabályozó – 331. §-a is, amely a korábbi teljes hatáskört akként módosította, hogy katonai büntetőeljárásnak a katona által a tényleges szolgálati viszonyának tartama alatt elkövetett katonai bűncselekmény, valamint a fegyveres erők tényleges állományú tagja által

szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett más bűncselekmény esetén van csak helye.

A katonai ügyészség illetékességi területében változás nem történt, az továbbra is Somogy, Tolna, Baranya és Zala megyékre terjed ki.

Dr. Bögöly Gyula őrnagy elmondta, hogy 10 éve települt Nagyatádra a MH Fegyelmező Zászlóalj, ahol a katonai bíróság rendelkezése alapján hajtják végre a szabadságvesztést. A fegyelmező zászlóaljban a szabadságvesztés végrehajtása alatt el kell különíteni a börtönfokozatú szabadságvesztésre ítélteteket a fogházfokozatú szabadságvesztésre ítéltektől. E katonai büntetés-végrehajtási intézetben – is – a szabadságvesztés végrehajtásának alapvető feladata, hogy hozzájáruljon az elítélt törvénytisztelő, fegyelmezett katonává történő neveléséhez. Ezt az elítélt szabadságelvonásának tartama alatt katonai nevelésével, lehetőleg katonai célú és jellegű munkáltatásával, valamint a nevelés egyéb eszközeinek és módszereinek igénybevételével biztosítják. A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt szolgálati és állományviszonyát megtartja, azonban előljárói és feljebbvalói joggal nem rendelkezik, kitüntetés, rendfokozati és fegyvernemi jelzést, valamint fegyvert nem viselhet, kitüntetésben, előléptetésben, valamint a katonának adható egyéb elismerésben nem részesülhet. Csökkentett illetményre jogosult, részére szabadság, kimaradás és kimenő nem engedélyezhető, csak eltávozás a jogszabályi feltételek megléte esetén. A szabadságvesztés végrehajtása alatt a sorállományú elítélt szolgálati viszonya a sorkatonai szolgálati idő eltelte címén nem szüntethető meg. A fegyelmező zászlóaljban eltöltött idő a sorkatonai szolgálat időtartamába nem számít be. Azonban az elítéltnak a büntetés végrehajtása alatt és azt követően az alakulatánál tanúsított példás magatartására és kifogástalan szolgálat ellátására figyelemmel a korábbi leszerelés engedélyezhető, feltéve, hogy a sorkatonai szolgálatának tartama – a szabadságvesztés tartamát is figyelembe véve – eltelt.

Dr. Bögöly Gyula őrnagy elmondta, hogy a Magyar Honvédség Fegyelmező Zászlóalj vonatkozásában a büntetés-végrehajtási felügyeletet a Kaposvári Katonai Ügyészség látja el. Ez irányú tevékenységüket a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr., a katonák szabadságvesztésének, előzetes letartóztatásának és pártfogó felügyeletének végrehajtásáról rendelkező 1/1979. (VIII.25.) HM-IM együttes rendelet, valamint a 12/1987. számú legfőbb ügyészi utasításban foglaltak alapján végzik.

A hivatkozott jogszabályok alapján a Magyar Honvédség Fegyelmező Zászlóaljnál az elítéltek fogva tartásával, szabadításával, a velük szemben kiszabott fenyítések és egyéb intézkedések alkalmazásával, valamint az előzetes letartóztatottakat megillető jogok biztosításával kapcsolatos felügyeletet

havi rendszerességgel végzik. Ezek során megállapításra került, hogy a letartóztatásuk foganatosítása törvényes volt, a nem jogerős elítélteket az ítélet jogerőre emelkedéséig letartóztatottként kezelik. A jogerős és nem jogerős elítéltek között különbséget nem tesznek, ugyanazon szabályok szerint hajtják végre a fogva tartást. Az ítéleteken a jogerős döntést minden esetben feltüntetik. Ezen kívül még rávezetik az ítéletekre a szabadítás, valamint a feltételes szabadság esedékességének napját is. A katonai ügyészség által foganatosított felügyeletet alkalmával megállapításra került az is, hogy a befogadáskor a felvételi eljárást, azt követően pedig a fogva tartás és a szabadítás szabályait betartották.

A katonai ügyészség helyettes vezetője arról is tájékoztatta a kanadai delegáció tagjait, hogy az év első félévében az alakulathoz összesen 21 fő került befogadásra, míg onnét 54 fő szabadult, melyből teljes kitöltéssel 14 fő, egyharmados kedvezménnyel 8 fő, egynegyedes kedvezménnyel 29 fő, míg egyéni kegyelemmel 3 fő. A lefolytatott törvényességi vizsgálatok során megállapítást nyert az is - mondta el dr. Bögöly Gyula őrnagy -, hogy az alakulatnál a fegyelmi fenytések, valamint jutalmazások vonatkozásában törvénysértést nem tapasztaltak. Az év első felében az alakulat parancsnoka összesen 59 dicséretet adott, melyből 38 rövid tartamú jutalom eltávozás volt, míg fenytést 7 elítélttel szemben 13 esetben alkalmazott. Ezek közül 12 esetben került sor magánelzárásra.

1992 első félévében 2 esetben került sor büntetőeljárás lefolytatására a Magyar Honvédség Fegyelmező Zászlóaljnál. Az egyik esetben egy elítélt nem tért vissza az alakulathoz jutalom eltávozásáról, míg a másik esetben az egyik elítélt a zárkában egy katonai ülőke vaslábával egyik zárkatársát fejbe csapta, aminek következtében a sértett 8 napon túl gyógyuló agyzúzódást szenvedett.

A katonai ügyészség által folytatott törvényességi felügyelet során megállapítást nyert, hogy az alakulatnál a fogva tartott elítéltek részére a vallásgyakorlás személyi és tárgyi feltételei biztosítottak, ám közülük ezzel ez idáig nem sokan éltek.

Ugyancsak megállapítást nyert, hogy az alakulatnál létesített üzemekben az elítéltek foglalkoztatása megoldott, továbbá részükre az előírt órászámban a kiképzést megtartották, és a törvényben meghatározott szabadidőt biztosították. A fegyelmező zászlóaljnál a szabadidő kulturált eltöltésének feltételei biztosítottak voltak.

Dr. Bögöly Gyula őrnagy Pierrew Boutet ezredes főhadbíró kérdésére elmondta, hogy a katonai ügyészség által végrehajtott felügyeletet során minden esetben átvizsgálásra kerültek a befogadási okmányok, az elítéltek fejlődési lapjai, a fenytési és dicséreti nyilvántartások, valamint a parancsnoki bűnügyi

iratok, melyekben hiányosságot, rendellenességet nem tapasztaltak. A katonai ügyészség helyettes vezetője hozzátette még, hogy az elítéltek részére minden egyes havi felügyelet alkalmával fogadóórát tartottak, amelyekben a felvetett kérdésekre a választ a helyszínen szóban megadták.

A tájékoztatót követően a kanadai katonai igazságügyi küldöttség dr. Bögöly Gyula őrnagy, a katonai ügyészség helyettes vezetőjének kíséretében Nagyatádra utazott, ahol látogatást tettek a Magyar Honvédség Fegyelmező Zászlóaljnál.

Amerikai katonai bírák Somogyban

Bödi Ferenc nyá. ezredes

1990. 04. 11-én amerikai katonai bírák látogattak Somogyba, ezen belül látogatást tettek Nagyatádon is. A küldöttséget Donald W. Hansen vezette. A dandártábornok az amerikai hadi törvényszék elnökhelyettese volt.

A küldöttség tagja volt még James A. Burger ezredes, az Európában állomásozó haderők főbírája, és Ronald M. Riggs alezredes, az amerikai haditörvényszék nemzetközi osztályvezetője, valamint Sean Egan Maxwell alezredes, az Egyesült Államok budapesti nagykövetségének katonai attaséja. A látogatás napjának délelőttjén, Kaposváron dr. Biszak János őrnagy a kaposvári Katonai Bíróság újonnan kinevezett elnöke fogadta a vendégeket.

„Korrekt statisztikákkal alátámasztott beszámolót tartottam és sok kérdésre válaszoltunk, hiszen más a mi jogrendszerünk, mint az angolszász. Nekem sokat jelentett, hogy betekinttem az utóbbiba”, mondta el dr. Biszak János.

A kaposvári látogatást követően a küldöttség meglátogatta a Magyar Honvédség nagyatádi Fegyelmező Zászlóalját. Itt én fogadtam őket helyetteseimmel együtt, majd tájékoztatót tartottam, elmondtam, hogy a hadseregnek ez az egyetlen büntetés-végrehajtási intézménye, ahol 6 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztésüket töltik az elítéltek fogház, illetve börtönfokozatban.

Az amerikai küldöttség előtt a cellák ajtajai is megnyíltak, olyan biztonsági őrzőberendezéseket is megtekinthettek, amelyeket a kíséretükben lévő nagyszámú újságíró értelemszerűen már nem láthatott, illetve a fotósok nem fotózhatták.

A nagyatádi látogatásról Nagy Jenő újságíró tájékoztatta a Somogyi Hírlapot. Tekintettel arra, hogy őszinte volt a küldöttség és a jelenlévők közötti beszélgetés, Nagy Jenő megkérdezte a dandártábornok urat, hogy miként értékeli a látottakat, annak fényében, hogy ő még nem járt a Varsói Szerződés

tagállamainak egyik katonai börtönében sem, mint a NATO tagállamnak képviselője.

A dandártábornok azt válaszolta: „Igaza van ebben. Én magam sem gondoltam egy évvel ezelőtt, hogy eljutok ide. Önök most drámai napokat élnek. Igaz az a megállapítás, hogy a törvény és a törvényesség átnyúlik a határokon. A politikai különbségek mellett is működik a törvény rendszere. Kíváncsi voltam arra, hogy a katonai jogrendszer hogyan működik Önöknél. Nos, kiderült, nagy különbségek nincsenek. Egy ilyen véleménycsere arra is jó, hogy az eredmények mellett arról is beszélünk, mi az, ami rossz volt egy törvény szerkezetében, amely nem működött és amelyen változtatni kell”.

Az amerikai katonai küldöttséget elkísérte Nagyatádra Nun Mihály vezérőrnagy Hátországvédelmi Parancsnok, és a Budapesti Legfelsőbb Bíróság Katonai Tanácsának több munkatársa, köztük Nagy Tibor ezredes és mások. A küldöttség részére természetesen lehetőséget biztosítottunk az egész laktanya, köztük a foglalkoztató üzem megtekintésére is, ahol képet kaptak az intézet tevékenységéről és az itt folyó munkáról.

A nagyatádi Fegyelmező Zászlóalj területét a küldöttség az esti órákban hagyta el.

Nagy Gabriella irodavezető a Fegyelmező Zászlóaljnál eltöltött időről

1982. augusztus 24-én kezdtem dolgozni a MN Fegyelmező Zászlóaljnál. A körülmények nagyon mostohák voltak, de jókedvűen, szorgalmasan láttuk el feladatainkat.

Az épületek és az udvar még nem volt kialakítva, építés alatt állt. Egy nagy épület volt meg, ahol a sorkatonák és az elítéltek voltak elszállásolva, ugyanabban az épületben volt az ügyeletes tiszti szoba, a későbbiekben itt kapott helyett a könyvtár és a kantin is.

Még egy épület volt, ahol a tiszti étkező, legénységi étkező, konyha és a hozzátartozó raktárhelyiségek voltak. Mellette egy különálló kis épület volt, ami a gyengélkedőnek, orvosi vizsgáló szobának és fogorvosi rendelőnek adott helyett. Szépen, tütemesen épült a laktanya, szépült a környezete.

Az irodák és a parancsnoki szoba egy barakképületben volt kialakítva. Nyáron nagyon meleg, télen nagyon hideg volt, mivel nem volt hőszigetelt.

Az igazságügy és a kapuügyelet a kapunál kialakított épületben kapott helyet. Ebben az időszakban történt a tiszti, tiszthelyettesi állomány feltöltése az

ország különböző helyőrségeiből. Odakerülésemkor Keresztes János alezredes volt a parancsnok, aki Budapestről jött az állománnyal és több katonatiszttel, tiszthelyettessel együtt. Az volt a tendencia, hogy ahogy feltöltődik az állomány, a budapesti kollégák visszamehetnek. Sokan közülük annyira beilleszkedtek és megtetszett a városunk, hogy szolgálati lakást kértek és letelepedtek. Volt, ki egyedül jött, és voltak, akik hozták a családot is. A fiatal tiszthelyettesek itt választottak maguknak párt és itt maradtak. A törzsfőnök akkor Katona Ferenc őrnagy volt, őt követte Fork János őrnagy. A politikai tiszt Balogh Imre őrnagy volt. Az igazságügyön Rózsás József mérnök alezredes és Furján Istvánné kinevezett polgári alkalmazott dolgozott. A „T” irodát Takács Gyula főtörzsőrmester vezette. Akikre még emlékszem ennyi idő távlatából, Váradi Zoltán őrnagy politikai tiszt, Illés Lajos százados a fogház századparancsnoka, Buth Sándor őrnagy a börtön századparancsnoka, Tóth János zászlós (mindenki Csocsi bácsija), gépjármű technikus volt.

Nagyon jó csapatszellem alakult ki, nagy volt az összetartás. Tudtuk, hogy a laktanyát magunknak is építjük. Mindig kerestük egymás társaságát, sokszor még munkaidőn kívül is együtt voltunk. Úgy éltünk, mint egy nagy család. Szerettük és tiszteletben tartottuk egymást nemtől és kortól függetlenül.

Csocsi papa, Tóth János zászlós felesége, Zsuzsi mama is jött az alakulattal, ő a konyhán dolgozott mint konyhai kisegítő Kiss Lászlóné, Erzsike mellett, a főszakácsunk Bodó Béla bácsi volt, mellette pedig Molnár Vilmos szakács, aki elsősorban a hidegtál készítés nagy mestere volt. Jelenleg a királyi szakács kitüntető cím tulajdonosa. Őket pedig Balla Gyula alezredes mint hadtápfőnök irányította.

Szorgalmasan dolgozott a hivatásos és polgári állomány együtt az elítélt állomány bevonásával.

Az udvar rendezése során sok fát ki kellett vágni, helyette díszcserjéket, bokrokat, virágokat ültettünk még a laktanya elé is. Szakmai segítséget mindenben, így a növényzet kiválogatásában is Bödi Ferencné erdőmérnök – a későbbi parancsnokunk felesége által irányított fakitermelő brigádok végeztek. A virágokat és a különböző díszcserjéket zömében a nagyatádi Költségvetési Üzemtől kaptuk, amelyet akkor dr. Turi Dénes vezetett, cserébe mi munkaerőt adtunk. Igazi „bartel üzlet” volt ez, de a Költségvetési Üzem biztosította a szükséges betonkerítés elemeket, oszlopokat, hadiút elemeket és a későbbiekben is gondoskodtak a pótlásról. Ezt akkoriban a somogyudvarhelyi Betonüzem készítette. Az udvar parkosításán túl ugyancsak a Költségvetési Üzemtől kaptunk a különböző ünnepségekre, kiemelt látogatásokra virágokat a színpadra vagy éppen az irodákba.

Gyönyörű környezetet alakítottunk ki magunk körül, ahogy az akkori pszichológusunk, Almássyné, dr Törőcsik Anna mondta, „ez a laktanya olyan, mint egy szanatórium”. Valóban olyan lett, csak kár, hogy hagyták, hogy a felszámolás után az enyészeté legyen.

Utolsóként hagytam el a laktanyát, én zártam be a kaput. Hárman maradtunk a felszámolásnál, Jüngling Károly a pénzügyi főnök, Pintér Józsefné pénzügyi ügyintéző és jómagam, Nagy Gabriella adminisztrátor.

A laktanya őrzését ebben az időben már a nagykanizsai 14. Thury György gépesített lövészdandár katonái látták el. A parancsnokuk Horváth Károly őrnagy volt.

A Fegyelmező Zászlóalj tényleges felszámolásáról és a helyőrség parancsnoki teendők átadásáról

Bödi Ferenc nyá. ezredes

A Múltidéző terjedelme behatárolt, így a végéhez közeledve szeretném az olvasót beavatni egy talán lassan már feledésbe merülő dologba.

Az tény, hogy az elítélt állományt 1993. 05. 13-án hajnalban rendkívüli biztonsági intézkedések mellett vezetésemmel Budapestre szállítottuk. A budaörsi úton lévő laktanyában már várt bennünket a Katonai Fogda parancsnoka, a tiszti és tiszthelyettesi állomány, akik átvették az elítélteket a szükséges okmányokkal együtt. Megjegyzem ekkor már ott teljesített szolgálatot jó néhány Nagyatádról a Katonai Fogdához helyezett volt tisztünk és tiszthelyettesünk. A tisztek közül Varga János őrnagy, Fülep István százados, Pavlov Ervin főhadnagy, Szász Tibor főhadnagy, Szalai Norbert főhadnagy, a tiszthelyettesek közül Kovács Kálmán főtörzsőrmester, Steiner Ferenc törzsőrmester, Ábrahám Gyula zászlós, Orsó László főtörzsőrmester, Mravik László főtörzsőrmester, Mezei Norbert őrmester, Bartos József törzsőrmester és Farkas Sándor zászlós, Niezelberger Imre törzsőrmester, Dobi Józsefné törzsőrmester.

Erről abban az időben a Somogyi Hírlap így írt: „Mától nincsenek elítélt katonák Nagyatádon, megszűnt a fegyelmező zászlóalj.”

A büntető jogszabályok módosítása kapcsán megváltozott a fegyelmi joggyakorlat a honvédségnél is. Így például változott a fogva tartott és előzetes letartóztatásban lévő katonák bánásmódja. A Magyar Honvédség parancsnoka a rendelkezés megjelenése után rendelkezett a fegyelmező zászlóalj felszámolásáról. A jelenleg büntetésüket töltő katonákat átvezényelték Budapestre a fent említettek szerint.

A cikkben, melyet Németh István írt elmondom, hogy eddig a fegyelmező zászlóalj a városnak gondot nem okozott, hátrányt a település ittlétük miatt nem szenvedett. Elmondom még, hogy tervben van egy polgári fogház és börtönfokozat esetleges Nagyatádra kerülése, azonban a városban terjedő szöbezzéddel ellentétben nem tartom valószínűnek, hogy ide női börtön kerülne. Az Igazságügyi Minisztérium május hónap végéig készít felmérést arról, hogy mire alkalmas a jelenlegi laktanya. A helyőrség parancsnokság az év végéig mindenképpen marad. Feladata a nagyatádi objektumok őrzése, felügyelete, a folyamatban lévő ügyek intézése. Többek között folytatódik a honvédség kezelésében lévő lakások értékesítése is. A sorkatonák itt töltik le a hátralévő szolgálati idejüket, illetve Budapestre vezénylik őket meghatározott időre. Augusztusban Nagyatádra már nem vonulnak be újoncok.

Ahogy azt az előzőekben említettem a nagyatádi képviselő testület 1993. október 11-én közmeghallgatást tartott, melynek egyetlen napirendje: „Tájékoztató és a lakosság véleményének megismerése a nagyatádi börtön létesítésével kapcsolatban.” Előadója Varga Vince polgármester volt. A polgármester úr elmondta, félve lassan, hogy a városban elterjedt a hír, amit természetesen a testületi tagok is hallottak, hogy Nagyatádon börtön létesítését fontolgatja a kormányzat. Ennek első eleme lenne a megszűnt fegyelmező zászlóalj objektumának gazdaságos kihasználása. A köztársasági megbízott területi hivatalának vezetőjével, dr. Wéber János úrral találkozott a polgármester, aki megerősítette az előző híreket.

Ezen a testületi ülésen részt vettem én is, ahol már konkrétan tájékoztattam a testületet erről a nagyon bonyolult kérdésről. A jelentésem természetesen tévyszámokra alapult mind a létszám, mind pedig a különböző költségek vonatkozásában. A közmeghallgatáson részt vett még Nagy László rendőrkapitány és dr. Gábor János vezetőügyész. A tájékoztató után különböző hozzászólások hangzottak el, melyek pozitív és negatív kicsengésűek voltak. Az előbb jelzett hozzászólásomban elmondtam, hogy a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1993. évi XXXII. törvény a fegyelmező zászlóaljat, mint katonai büntetés-végrehajtási módot megszüntette. Így májustól kezdve elítéltek már nincsenek Nagyatádon. A Magyar Honvédség katonai vezetése az objektum más irányú honvédségi irányba vételét nem tervezi, így az állami vagy nemzetgazdasági célra hasznosíthatóvá válik.

Az igazságügyi tárca azért kezdeményezte az objektum büntetés-végrehajtás részére történő átvételét, mert annak hasznosításával enyhíteni kíván a büntetés-végrehajtás egyre súlyosabb gondjain. A jelenlegi fegyelmező zászlóalj helyén azért is célszerű volna polgári büntetés-végrehajtási intézet felállítása, mert az állami költségvetésnek egy új intézet létesítéséhez képest lényegesen

kisebb terhet jelent a már meglévő objektum hasznosítása, átalakítása. Az objektum átvétele esetén megfelelő átalakítás után, tekintettel a sajátosságokra, az un. félig nyitott rezsimű intézet kialakítása célszerű.

Az intézetben fogház és börtönfokozat működne, ezen belül is olyan elítéltek lennének elhelyezhetők, akik három évet meg nem haladó szabadságvesztésüket töltik. Az elhelyezhetőek létszáma mintegy 320-330 fő lenne optimális körülmények között. A tájékoztatás idején a három évet meg nem haladó időtartamú szabadságvesztésre ítélték létszáma 3737 fő volt. Ebből Baranya, Zala, Somogy és Vas megye területéről 567 fő töltötte büntetését. A terv szerint továbbra is ezekből a megyékből érkeznének az elítéltek, ezzel megvalósulna az elv, hogy az elítéltet a lakóhelyéhez legközelebb eső BV intézetben tartsák fogva.

Egyértelműen elmondtam azt is, hogy nem kerülnének Nagyatádra életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték, a három évnél hosszabb időtartamú börtönre ítélték, ebből következik, hogy elsősorban a enyhébb vétséget elkövetők, illetve gondatlanságból elkövetők töltenék a büntetésüket Nagyatádon.

A tervezett átépítéshez és működéshez az állam 1994-ben mintegy 630 millió forintot tervez beruházni, tervezi 16 lakás megépítését vagy megvásárlását a városban, melynek költségkihatása mintegy 56 millió forint. Azt is mindenki könnyen beláthatja, tájékoztattam a jelenlévőket, hogy az intézetben mintegy 580-600 főről kellene gondoskodni, mely jó hatással lenne a szolgáltatásokra (kenyérgyár, húsüzem, konzervgyár, hogy többet ne is említsek). A közbiztonságra vonatkozó dolgokról csak annyit, hogy arányosan lehetne emelni a rendőrség létszámát, a több rendőr nagyobb ellenőrzési lehetőséget tesz lehetővé, javítható lenne a bűnfelderítés százaléka, növekedhetne a közbiztonság, és ezáltal javulhatna az állampolgárok hangulata is.

A különböző állampolgári vélemények mellett szót kért a közmeghalláson dr. Gábrriel János vezetőügyész. Hozzászólásában elmondta, hogy mit kell mérlegre tenni. Az előtte felszólalok mérlegre tették azt, hogy milyen hatással bírna egy esetleg megépítendő büntetés-végrehajtási intézet a munkalehetőségekre. Az még nem hangzott el, hogy milyen veszélyt jelentene a közbiztonságra. (Teljesen ismert Gábrriel úr előtt ez a terület, mivel ő előtte büntetés-végrehajtás felügyeletét gyakorló ügyész volt.) Tisztában van azzal, hogy egy börtön a városra, a lakókörnyezetre milyen veszélyt jelent. A büntetés-végrehajtás során nevelés is történik, ugyanakkor a büntetés-végrehajtás szervezete fegyveres testület is.

Egyrészt erre szeretné felhívni a figyelmet. Ő is elmondta, hogy női börtön, illetve fiatalkorúak fogháza ide biztos nem települne. Feltette a kérdést, kik jelentenének veszélyt a közbiztonságra. A látogatók jelentenének esetleges

veszélyt? Ha megvalósul az, hogy 1-3 évig terjedő fogházzal, illetve börtönnel állunk szembe, a látogatók zöme rendes családi körből kerülne ki., mivel az itt büntetésüket töltők közlekedési balesetek, anyag hűtlenkezelés, kisebb bűncselekmények miatt kerülnének Nagyatádra. A büntetés-végrehajtási intézetnek az is előnye, hogy a munkahely lehetőségeket növelné, mivel az intézetben az elítéltek foglalkoztatása révén plusz lehetőséghez juthatna a város. Elmondta még, hogy természetesen meg kell hallgatni az állampolgári véleményeket is, és ez alapján kell a döntést meghozni.

Nem szaporítanám tovább a szót, a lényeg az, hogy az állampolgári hozzászólások pro és kontra elhangzottak. Ezen a meghallgatáson, a városi rendőrkapitány is elmondta a véleményét, melyet az ott készült jegyzőkönyv szintén tartalmaz.

Végül Varga Vince polgármester megköszönte mindazok hozzászólását, akik egyéni, csoport, vagy közösségi érdekből mondták el véleményüket Természetes, hogy a jelenlévők aggódnak munkatársaikért, ezeket a véleményeket a képviselő testületet tiszteletben tartja.

Mindenkinek megköszönte a megjelenést és elmondta, hogy a képviselő testület egyáltalán nincs könnyű helyzetben, hiszen harmadik alkalommal találkozik ezzel az ügygel hivatalosan. Mindenkitől türelmet kért, a következő október 19-ei képviselő testületi ülésen ezt a kérdést tárgyalni fogják, a döntésről a sajtóból értesülhetnek a résztvevők, illetve szívesen vár mindenkit az ülésre.

Ezek után Varga Vince megköszönte a lakossági véleményeket, a megjelenést, és az ülést bezárta.

Azt hogy mi történt ezután, azt 29 év távlatából már mindenki tudja, ismeri a volt laktanyánk jelenlegi sorsát és annak állapotát is.

Itt kívánok megemlékezni azokról, akik munkájukkal, szorgalmukkal és szakmai hozzáértésükkel segítették a Fegyelmező Zászlóalj működését, de ma már sajnos nincsenek közöttünk: Almásiné dr. Töröcsik Anna, Balla Gyula alezredes, Balogh Imre őrnagy, Ábrahám Gyula főtörzsőrmester, Buth Sándor őrnagy, Fork János őrnagy, Illés Lajos százados, Horváth István zászlós, Horváth Sándor főtörzsőrmester, Sótér István zászlós, Szabó Károly százados, Takács Gyula főtörzsőrmester, Tóth János zászlós és felesége, Zsuzsa, Turcsányi Gábor százados. A polgári dolgozók közül: Balogh József, Horváth Lászlóné, Kisdeák István, Török Bálint, Zsunics Gyula. Emléküket kegyelettel megőrizzük.

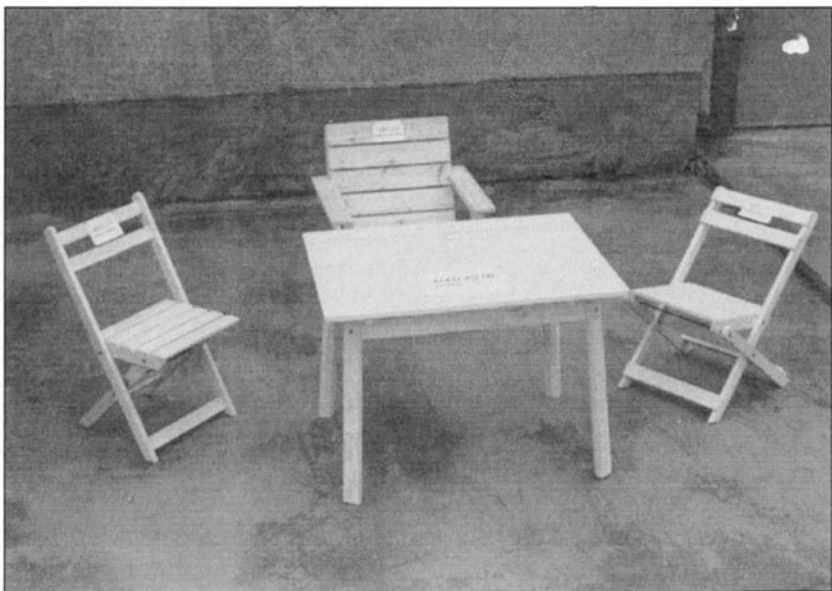
Végezetül, 1993. december 27-én a helyőrség-parancsnoki teendőket a 2. sz. Katonai Kerületparancsnokságnak, ezen belül a 14. Thury György Gépkocsizó Lövészdandár parancsnokának, Poprádi Zoltán alezredesnek adtam át.

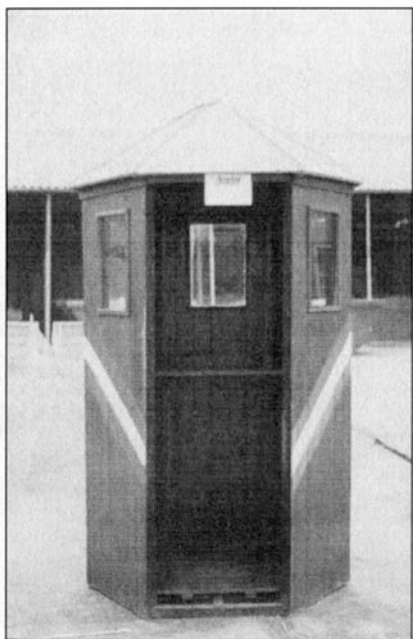
A laktanya őrzését a nagykanizsai 14. Thury György Gépkocsi Lövészdandár katonái látták el. A nagyatádi katonák parancsnoka Horváth Károly őrnagy lett. Az átadás-átvételi teendőkről készült bizottsági jegyzőkönyv aláírása után a nagyatádi Fegyelmező Zászlóalj hivatalosan is megszűnt.

Röviden ennyiben kívántam összegezni a Fegyelmező Zászlóalj Nagyatádon eltöltött 12 évét. A felsorolt nehézségek és sikerek ellenére is jó közösség alakult ki, mely nagyban elősegítette a parancsnoki munkámat. Így érkezett el 1993. december 27-e, amikor a helyőrség parancsnoki teendőket is átadtam és a Fegyelmező Zászlóalj teljes egészében megszűnt. Én pedig nyugdíjba mentem és más elfoglaltságot kerestem.

A volt tiszthelyettesi, polgári és sorállomány egy része a mai napig is Nagyatádon él, így sikerült a fenti szereplőkkel összefogva ezt a „Múltidéző”-t elkészíteni. Munkájukat ezúton is megköszönöm.

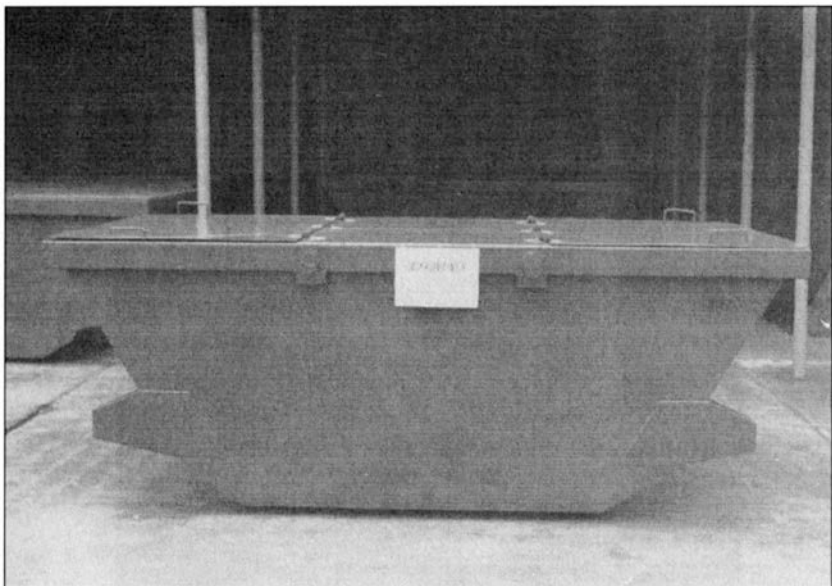
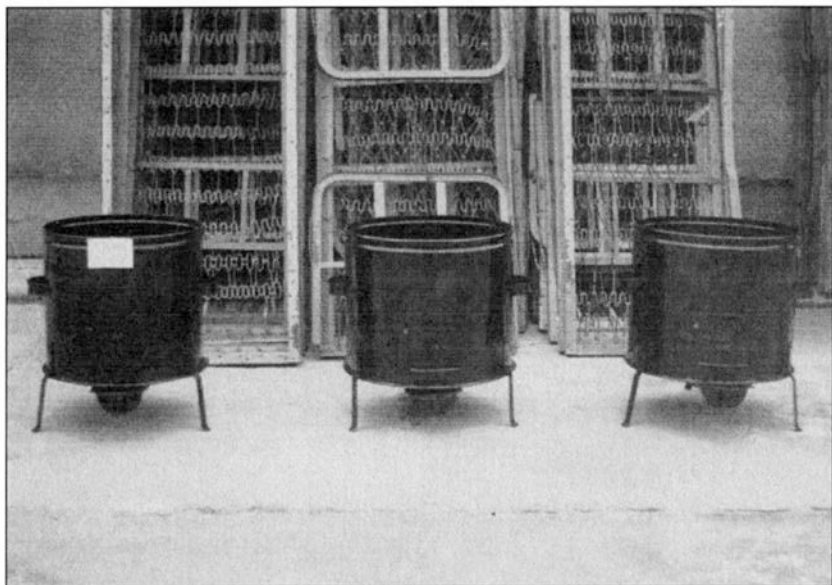
Munka az asztalosműhelyben

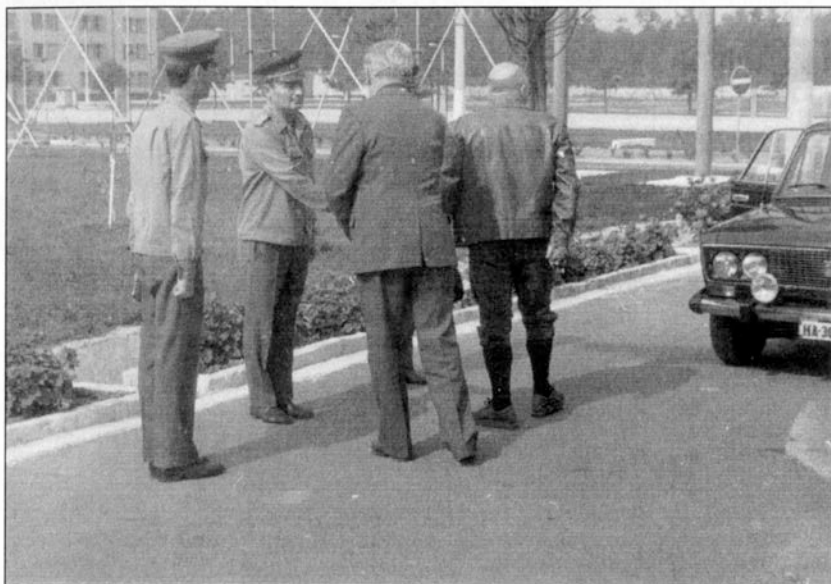

A lakatos- és bádgosüzemben készített termékeink

Laktanyaszemle 1984 őszén

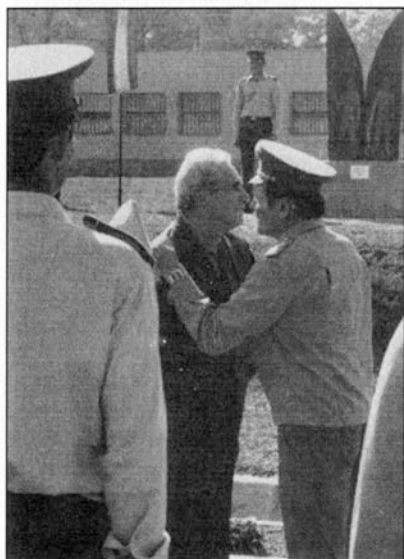

Terepfoglalkozáson 1986

**Szoborajándék Szabó Iván Munkácsy-díjas kiváló művésztől
1986. szeptember 24.**

Bevonulás 1984 körül

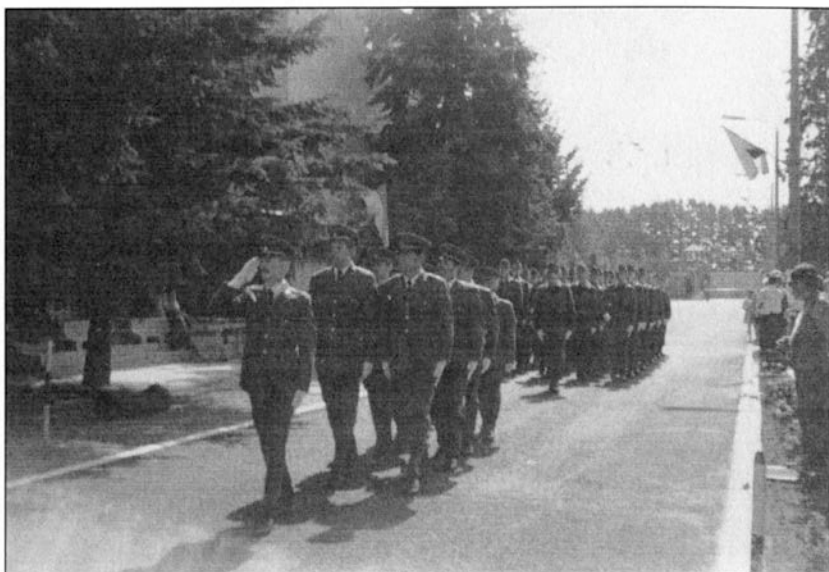
Katonai eszköz a laktányban 1986-ban

Fegyelmi értekezlet Nagyatádon

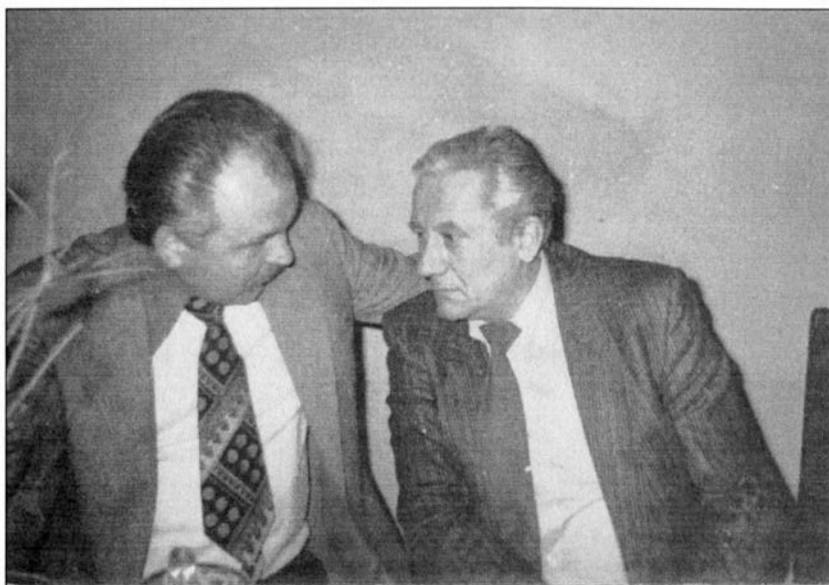
Látogatások a nagyatádi laktanyában

Meghitt beszélgetések

Amerikai katonai bírák Nagyatádon 1990. április 11-én

Kanadai főhadbírói látogatás 1992. 11. 18.

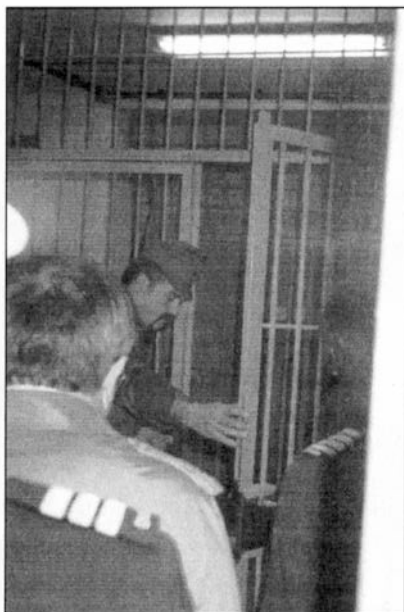

Különböző ünnepségek és jutalmazások a fegyelmező zászlóaljnál

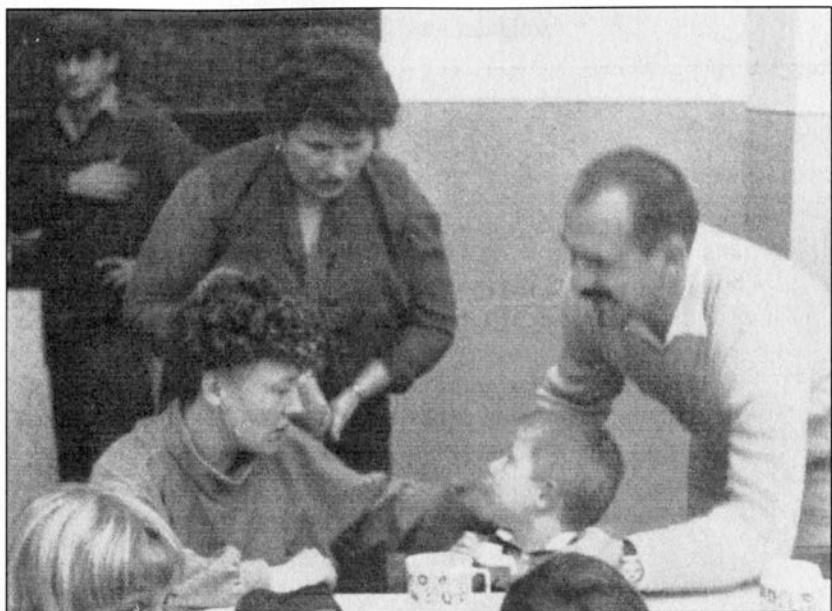

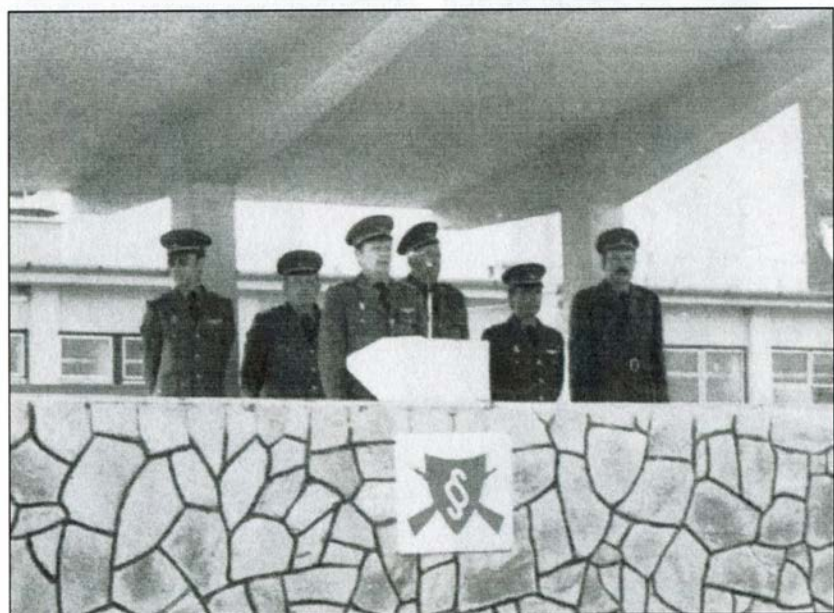
Télapünnepség 1986 karácsonján

Szolgálat átadás-átvétel

**Pszichológusnőnk: Almásiné dr. Törőcsik Anna
(mindenki Anna nénije)**

A kiadvány megjelenéséhez hozzájárultak:

H-7562 Segesd, Pálmaház utca 1.
Tel.: +36 82/598-900 • Fax: +36 82/598-910

7500 Nagyatád, Kossuth u. 16.
Telefon: +36 82/553-820

7500 Nagyatád, Dózsa Gy. u. 100.
Tel./fax: +36 82/351-490

Nagyatádi Városi Televízió
7500 Nagyatád, Baross G. u. 2.
Tel.: +36 82/553-012 • 36 82/553-013

Piri Attila
7500 Nagyatád, Petőfi u. 33-35.
Telefon: 82/553-093 • Fax: 85/553-092

7500 Nagyatád, Kossuth L. u. 2.
Tel.: +36 82/553-565

7516 Berzence Szabadság tér 16.
Tel.: +36 82/546-077